

God. IX Siečanj-Travanj 1944 Broj 1-2

Misijska Biblioteka

MISIJSKA BIBLIOTEKA
Tromjesečnik za pouku i prosvjetu
Izlazi svakog trećeg mjeseca. Predplata 60 Kuna godišnje
Broj 1-2 Zagreb, siečanj-lipanj 1944. God. IX

TAJNA CRNOGA PRSTA

T. Köhler

Križ pri zalazku sunca

Alleghani gorjem vladala je stroga, nesmiljena zima. Divlja je priroda zaniemila, sve se zavilo u bezutješnu pustoš. U nedogled bielio se samo snieg i opet snieg.

Na jednom snježnom vrhuncu pojavio se dječak. Vuče za sobom priprosto izrađene saonice i veselo zviždi. Zadovoljan je, jer bijaše vanredne sreće u lovu. Na njegovim saonicama leže dva zeca, što ih je ustrielio. Kožnatu je torbu, što je nosi o ramenu, napunio orasima otevši ih vjeverici iz spremišta. Natrpao je torbu i jabukama, što ih je spretno maknuo iz škrinje veleposjednika Nikolsa. Prisvojio si još dvie debele kokice, koje su se odveć bezbrižno približile mladome pljenitelju.

Edvin bijaše priprost i nedužan dječak, ali tako divlji, kao da je živio pet hiljada milja daleko od ljudskih naselja. Krao je iz gniezda vjeverice istom mirnoćom kao iz ormara kojega posjednika. Sirotče jadno nije bolje naučilo.

Stara zadimljena koliba, koju je Edvin nazivao svojim domom, bijaše gora od svih luknji i spilja, u kojima su stanovali njegovi divlji susjedi. Za Edvina se brinuo siedi Dan. Bio je mrk kao brdski medvjed, samo mnogo pouzdaniji. Zauzimao se za njega na svoj opori način i naučio ga svim vještinama, što ih je samo znao. Nadaleko i široko nije bilo dječaka, u čijim bi grudima udaralo hrabrije srdce, čije bi oko oštrijim pogledom sjalo, čije bi noge sigurnijim korakom skakale po klisurama nad užasnim ponorima. Brzao je s vrleti na vrlet proganjajući najplašljiviju divljač, gađao ptice u letu, ali slova i brojki nije poznavao, a još manje molitve i Božjih zapoviedi.

U kolibama brđana pričale se neobične pripoviesti o starome Danu i njegovom štićeniku Edvinu. Istine nije nitko znao, a pitati starog lovca Dana nitko se živ nije usudio. Edvin se uobće nije ni brinuo za svoju prošlost, a još manje za budućnost: bio je uzor divljačića. Tako su njih dvojica živjela uvijena u veliku, zagonetnu tajnu.

Bezbrižno i odvažno verao se danas Edvin vrhuncem brda, kadli mu najednom dopre do uha poznati glas. Stade i napeto prisluškivaše. Tišinom zimskoga predvečerja razliegalo se strahotno zavijanje Danina vučjaka »lora«.

Edvin je čuo samo dvaputa u životu »lora« tako strašno tuliti. Jedanput bijaše to noću, kad se do njihovog stana došuljala divlja mačka i uprla svoje ognjene zelene oči na prozorčić u kolibu. Drugi put dovelo ga je to grozno zavijanje u još strašnijoj noći na rub bezdanog ponora, gdje je »loro« bdio nad krvlju oblivenim gospodarom Danom.

Što se tu ove noći bilo Danu dogodilo, nitko ne

zna, a niti je Dan ikome odkrio tajne, u kakvoj je to borbi podlegao.

Kada se večernjom tišinom i opet prolomi taj potresni vučjakov glas, probliedi dječak od užasa, zbaci sa sebe lovačku torbu i potrči bez daha prema kolibi izpod pećine.

»Dano, Dano, što se je dogodilo? ... gdje si? ...« dozivlje dječak, ali nitko se ne odazivaše. Edvin navali na vrata kolibe, gurne ih svom silom, i lorova ga tužaljka ponovno potrese. U polutami posrne nad velikim i mršavim likom, što se prostro po tlu.

Bio je to Dan, kojega je jutros ostavio čila i zdrava kao gorsku jelu. Dječak na čas zastane, rieč mu zamre na usnama, niemo i bezpomoćno gleda ukočen od straha i groze. Gleda starca, koji brzo i nakratko diše, kome se staračko, navorano lice trza, a očima prestrašeno bulji u sunce, koje se priklanjalo zapadu. U tome je ledenom pogledu prepoznao dječak neumoljivu smrt, što ga se užasno dojmilo.

»Dano, Dano, tko ti je što učinio?« protisne konačno Edvin. »Što te boli? ... Zar mi ne možeš reći, Dano?« — Starac ga samo pogleda očajnim i potresnim pogledom, ni rieči mu nije odgovorio.

Edvin posegne brzo za bocom rakije na polici i ovlaži s nekoliko kapi bliede i drhćuće usne starčeve, koji se borio sa smrću. »Tko ti je, Dano, učinio što nažao?« pita opet zdvojno dječak, jer kao mali divljak nije mogao pomišljati na drugo nego na nasilje.

»Nitko,« zahropta mučno starac. »Po mene je došla smrt... Pogledaj ovamo! ... « i tim riečima razdere Dan svoju grubu košulju na prsima. »To je ona tajna... tajna... što mi je otela otca, djeda i sve moje pređe. Sada posiže i za mnom! ...«

»Dano, ne, ne govori tako!« klikne strastveno dječak. »Idem odmah po liečnika, a on ima liekova... Uzmi još gutljaj rakije, Dano!... Evo, već ti je bolje! Uzmi još samo malo...! Ja ću odmah u selo.«

»Ne, nikako ne!« prekine ga starac muklim riečima. »Nikakvog liečnika ne trebam, sve je prekasno!... Dječače, pogledaj onamo!« i starac pokaže drhćućom rukom prema zapadu sunca. »Reci mi, što vidiš!«

»Vidim sunce, kako zalazi...,« odvrati Dan.

»Ali što hoćeš time kazati, Dano?«

»Što, ti ga ne vidiš? Zar ga doista ne vidiš?« šapće težko Dan pokazujući prema nebu, što se vidjelo na uzka vrata. Sunce je upravo zašlo, i žarke se oproštajne zrake križale s dugoljastim rumenim oblacima u znaku križa. »Križ!... zar ne vidiš križa?« zastenje umirući grozničavim, staklenim očima. »Je li to možda san, dječače, ili ga i ti vidiš?... Crveni križ, koji radi mene na nebu žari!... Čuj, primakni se bliže!... Trebam svećenika.«

»Što, svećenika?« ponovi Edvin blied kao stiena.

»Da, svećenika i to pravog svećenika crkvice u Strajkers Noču. Hoćeš li mi ga dovesti?«

»Misliš li onoga u dugoj haljini? Poznam ga dobro. Ali što da mu rečem?« upita Edvin smeteno.

»Dovedi ga k meni, ludo jedna, dovedi ga ovamo!« vikne ogorčeno starac u divljoj nestrpljivosti. »Reci mu, da ovdje leži na umoru grješnik obterećen prokletstvom Božjim i ljudskim. Neka dođe i skine taj teret s moje duše!...«

»Umiri se, Dano! Idem odmah,« odvrati Edvin starcu, koji je drhtao cielim tielom. »Učinit ću sve, što želiš.«

»Udari priekim putem, jer ćeš tako najprije stići,« zastenje Dan. »Pogibeljan je, ali ti znadeš, gdje moraš skrenuti. Ne zaboravi, ja želim katoličkog svećenika.«

»Razumijem,« odvrati Edvin, »ne boj se, Dano, sigurno ću ga naći, samo se smiri! Navratit ću se odmah i Garahanu i reći ću njegovim, kako ti je zlo, pa će ti doći u pomoć.«

»Ne!« zagrmi Dan napevši zadnje sile. »Da mi nisi zovnuo ni Garahana nit ikoga od njegove đavolske svojte! Dovedeš li mi samo jednoga, proklinjat ću te i u času smrti! Nahuškat ću na njih i posljednjim dahom svojim vučjaka »lora«, da ih razdere! Trči, trči, dok je još vrieme, jer me muči paklenska vatra. Žuri k svećeniku, trči... Božjeg svećenika trebam...!«

Ovim riečima na usnama klone umirući na svoj ležaj, a Edvin izjuri bez daha prestrašen prietnjama na vrata i poleti kao na krilima prema svećenikovu stanu.

Oko Medvjeđeg vrha vodio je sigurniji put uz kolibe i stanove brđana, ali taj je put mnogo duži, a Edvin ne smije kasniti. Uzpinje se strmim putem uz snježno brdo sve više, dok se večernje rumenilo naglo gasilo. Guste se sjene ovijale oko dječaka pretvarajući okoliš u maglovitu pustoš noćnoga carstva. Vjetar huči divljim rikom uz klisure i stiene, a podmukla mu jeka iz vrtoglavih dubina odgovara.

Edvinu gori glava od silnoga straha, jer se sjeća jezovitih pripoviesti o zlim dusima i gorskim sablastima, što se u tom kraju toliko pripoviedaju. Ali sada se on ne smije plašiti, mora napried. Najviše ga ipak progoni onaj zdvojni pogled Danovih staklenih očiju, one očajne rieči, što su ih njegove usne drhćući izgovarale »Svećenika..., da skine s mene prokletstvo...«

Padao je sve veći mrak, a maloga divljačića obuzimaše sve veći strah u divljoj gorskoj mećavi. Snieg je padao u krpama, a vjetar divljao. »Kakvo je to prokletstvo snašlo veseloga Dana? Što to znači, što može to biti?...« vrzle se misli u dječakovoj glavici, a mašta mu je te strahote tako živo predočivala, da je u vjetru čuo jecanje nekog prokletnika, tamo mu se zviždukom prietio biesan zloduh, a odanle mu dopiraše iz ponora ledeni krik gorske sablasti. A sada... »Huu!« strese se od užasa Edvin, to bijaše sigurno onaj orijaški div, koji mu je presjekao put i zameo svaki trag staze!...

Dječak zastane drhćući cielim tielom. Nemoćno gleda u onaj metež sniegom uvijenih pećina, u gomile kamenja, preko kojih se valjaju magloviti oblaci i sunovraćaju pred njim u bezdan ponora. Ruke mu se grče od prevelike uzrujanosti, napreže svoje oštre oči, traži stazu, ali sve je uzalud. Edvin je izgubljen u zimskoj noći nad ponorom, u kojem je zaglavilo već nebrojeno najsmjelijih lovaca. Svaki je korak ciena njegova života. On si je toga sviestan i u smrtnome strahu puže napried, misli na dragoga Dana, za kojega je spreman sve žrtvovati. I što je dalje kročio, to su snježne pahuljice sve više zasipavale tragove svakoga ljudskog bića.

Edvin ne hoda više uzpravno već se povlači kao četveronožna zvjerka tapkajući ukočenim, krvavim prstima izpod sniega po kamenju, ne bi li se tako očuvao, da se ne sunovrati u nezapaženi ponor. Najednom začuje neobičan glas. Je li to smrtonosni zov gorske sablasti prije pada u jezovite dubine ponora? Dječak zadrhće, zastane, prisluškuje, a vjetar nosi dalje tajanstvene glasove iz neke nepoznate gudure.

Edvin ih ne razumije, ali licem mu se proli neopisiva radost, jer ih prepoznaje. On se snalazi, on već vidi svjetlucanje žižka iz crkvice u Strajkers Noču, a tajanstveni su glasovi bili pjev misionara u crkvici: Laudate Dominum... Prešao je ne znajući Medvjeđom vrleti, kojom se ni za biela dana nitko usudio ne bi.

Stado u brdima

Misijska je postaja u Strajkers Noču uživala riedko radosti. Malu kapelu presvetoga Srdca podigla je neka raztužena majka na spomen svome sinu. On je na istome mjestu pao u ljutome okršaju i umirući još prinesao na bliede usne križ svoga mača. Kako se na tim visinama nastanilo mnogo radnika, koji su zaslužili kruh radeći po rudnicima i u talionicama, trebalo je to stado pastira Gospodnjeg. Ovaj je došao prije šest mjeseci, da služi oltaru. Vječno svietlo titralo je poput zviezde, ali nije moglo razpršiti oblaka grieha i neznanja u toj pustoši. Oblaci su se pače prieteći nadvili, kad je poslanik Božji podigao svoj glas protiv opačina, koje su ovdje vladale.

Sviestan svoga težkog položaja povukao se svećenik ove večeri u kapelu, da pridigne i ojača svoju ojađenu dušu pjevanjem svetih psalama. Posljednji su glasovi njegova »Laudate« upravo zamirali, kad je napolju razabrao korake. Brzo ustane znajući, da imade na ovim divljim visinama mnogo njih, koji ga mrze i koji mu rade o glavi.

Pošao je do crkvenih vrati. Pred njima je stajao blied, drhćući dječak i zadivljeno gledao oltar, anđele i crvenu svjetiljku. Napose je promatrao kip Presvetoga Srdca, koji se u blagoj ljepoti odbijao od tamne

pozadine, te se činilo, da pozdravlja dječaka, koji se probio kroz buru, tminu i smrtnu opasnost.

»Što radiš ovdje, dječače?« upita ga strogo svećenik.

»Trebam svećenika,« odvrati Edvin, kojemu je u ušima još uviek odzvanjao Danov krik: »Božjega svećenika!«

»Ja sam svećenik,« odvrati otac promatrajući još uviek sumnjičavo dječaka.

»Bio sam tako smeten,« reče Edvin s nestrpljivim posmiehom pokazujući prema kipu, »da sam mislio, da je ono svećenik! Zar ne izgleda kao živ i tako liep i dobar? — Ali ja sam došao k svećeniku i moram ga moliti, da dođe k jednom umirućem i skine s njega prokletstvo Boga i ljudi.«

»Tko je bolestnik i gdje je?«

»Zove se Dan,« odvrati nesigurnim glasom Edvin, kojemu se još uviek vrtjelo u glavi. »Zove se Dan Rurke na Stjenovitom grebenu,« ponovi zbunjen.

»Stjenovit greben... preko dva sata odavle? Pa tamo nema katolika!«

»Dan mi je naložio poći k vama,« ponovi Edvin. »On ne će ni liečnika nit ikoga od ljudi. Kaže, da je na njemu prokletstvo, kojega će svećenik ukloniti. — Ali ja sam znao, da vi to ne ćete htjeti, a niti moći,« nastavi dječak gorko. »To je jako daleko i odviše hladno..., moram natrag!« uzdahne Edvin duboko, ta u toj je tamnoj noći i buri samo pas uz njega. — »Ja moram k Danu.«

»Čekaj!« reče svećenik položivši ruku na dječakovo rame. »Ako istinu govoriš, poći ću s tobom.«

»Ideš?« trgne se dječak. »Za svetu...«

»Tiho!« prekine ga strogo svećenik. »Nemoj zaklinjati! Kojim si putem došao?«

»Preko Medvjeđe glavice se zaputih, ali sam u tami izgubio put i spustio se grebenom. Jeza me hvata, kad se sjetim. Puzao sam rukama i nogama.«

»Grebenom?« klikne svećenik. »Mladiću, jesi li poludio?«

»Dan je htio da idem,« opet će Edvin. »Izgubio sam put, a kad sam čuo glasbu, pošao sam za glasom i puzao tako dugo, dok nisam ugledao svietlo.«

»A moraš li se vratiti istim putem?«

»Ne, sada opet znadem pravi put i ne ću ga više izgubiti, dobijem li samo svietlo.«

»Ja imam svjetiljku,« odvrati svećenik, koji nije više ni najmanje sumnjao u dječaka. »Tebi je hladno i drhćeš, jadno diete. Dođi u moju sobu!« I svećenik otvori susjednu prostoriju, koja mu je služila kao stan. »Izpij ovo i ugrij se, dok se ja pripravim,« reče pružajući dječaku čašu vina.

Edvin osjeti u sebi pomalo novi život. Ukočeni su mu se udovi ugrijali, a krv počela opet življe kolati. — Za par časaka vrati se svećenik. Ali to nije bio više redovnik u dugoj crnoj haljini već mladi atleta u visokim čizmama, odjeven za težki i neugodni put.

»Tako,« reče kratko, »jesi li sada opet dosta jak, da pođeš?«

»Da, da!« klikne Edvin. »Ne smijemo gubiti vremena! Budi bez brige, sada ne ću više izgubiti puta.«

»Evo ti svjetiljke,« reče misionar i objesi mu o vrat kožnati remen, o koji je bila pričvršćena. »A sada u ime Božje napried! Neka nas on prati i vodi, jer je užasna noć.« — Požurili su se uz snježno brdo. Sada se Edvin nije više bojao pa je smjelo i čvrsto

koracao neprohodnom pustinjom praćen svećenikom, koji je odlučio prkositi svim opasnostima, da spasi jednu dušu.

Bez odmora kročili su preko grebena i uzvisina, koje kao da su se gubile u oblacima. Edvinova je svjetiljka prijazno svjetlucala, a on je od vremena do vremena opominjao misionara: »Ostani nadesno, lievo je ponor! Čvrsto, svećeniče, na ovu pećinu! Daj mi ruku, otče, ovdje je slabo mjesto, nadesno!«

Misionaru se svaki čas činilo, da uz takvo nevrieme ne će doći do cilja, da će prije stupiti pred vječnoga Sudca nego umirući, koji ga je pozvao.

Ali strjelovite molitvice onome, koga je nosio na grudima, razgonile su svaki strah.

Bura se lagano smirila. Razderani se oblaci povlačili prema jugu, a na nebeskom se svodu pokazao blieди mjesec kao zabrinuto ljudsko lice. Najednom Edvin skoči na vrh jedne pećine i klikne pokazujući prema biednoj kolibi: »Evo nas, tu smo! Ovdje leži Dan, dođi, gospodine!«

Brzao je napried kao srna. Naskoro je stajao bez daha, ali slavodobitno uz Dana, koji je ležao u smrtnoj borbi.

»Ja sam ga doveo. Dane, doveo sam svećenika, da te rieši prokletstva. Sada će ti odmah biti bolje. Evo dolazi svećenik.«

»Je li to pravi svećenik?« protisne Dan umorno, kad je ugledao snažnu pojavu svećenika, koji se upravo pokazao na vratima. I prije nego je Edvin mogao odgovoriti, dobio je odgovor u pozdravu došljaka: »Mir kući ovoj i svima, koji u njoj stanuju!«

»Dječače, pravoga si doveo,« stenjao je stari Dan. »De, podigni mi glavu i dopusti da govorim. Noćas

trpi moja duša paklene muke. — Otče, prignite se bliže u ime Božje i poslušajte me, dok mogu govoriti!«

Vani je čekao Edvin sjedeći na kamenu i privijajući na koljena glavu svoga vjernog psa »lora«. Mršavi, vjerni, stari »lor« znao je isto toliko o tajnovitom djelovanju božanske ljubavi i milosrđa, koje se zbivalo u kolibi, kao i njegov gospodar Edvin.

»On će skinuti prokletstvo, »lore«, i nas dvojica nemamo tamo posla. I stara vračara Pringa ne pušta nikoga u blizinu, kad čara. Mora da je bila vrlo zla uroka, koja je tako mučila Dana. Dobro, da sam još za vremena doveo svećenika. — A on je dobar, iako drugovi pričaju mnogo zla o njemu sličnima. Mike Murtag kaže, da će svećenici od nas učiniti crne robove, da imaju u podu jame, u koje nas žele žive zakopati, i vatru, na kojoj će nas peći kao ovce.

Ovoga sam našao noćas na čudesnom mjestu. Jednom, kad ne bude ovdje nikoga, odšuljat ćemo se nas dvojica onamo, da si sve dobro pogledamo. Ono mi ne naliči zbornici već više omorikovoj šumi, kada je ljeto i mahovina meka, a ptičice pjevaju. — Ne znam, tko bi ono mogao biti u crvenoj i bieloj haljini s tako dobrim, nasmijanim licem. Mislio sam, da je živ, tako sam bio sliep, a u glavi mi se vrtjelo, te sam zbilja mislio, da me zove iz tmine i bure. — Čuj, što je to?«

»Diete, sad možeš doći! Tvoj te stari prijatelj treba,« pozva ga svećenik na vrata. Edvin skoči i požuri se s »lorom« u kolibu. Mjesečevo je svietlo obasjalo staroga Dana, koji je ležao pridignut jastucima od medvjeđe kože. Lice mu se silno promienilo. Divlji se pogled ublažio, a nabori brige i očaja izgladili. Činilo se, kao da ga je jaka plima, s kojom se borio, bacila u mirnu luku.

»Na koljena, dječače!« šaptao je starac slomljenim muklim glasom. »Otče, neka mi Bog oprosti, ali on ne zna o molitvi i svetom znaku križa više nego ova živo-tinja kraj njega. No ja bih ga poučio, da nisam na samrti.«

Edvin klekne upirući začuđeni pogled u svećenika, koji je umirućega grješnika izmirio s vječnim Sudcem. Slušao je bez shvaćanja djelo zahvale, što ga je sve-ćenik predmolio, a Dan drhtavim usnama ponavljao.

Kad je svećenik svršio molitve, nastade šutnja. Nato će Dan umorno: »Sagni se, Edvine, imam ti nešto reći! Dušu mi muči crni strah. To je zbog tebe. Pustio sam te rasti kao mladu životinju. Čuj, to je moja pos-ljednja riec. Kad mene više ne bude, poći ćeš k otcu i činiti sve, što ti kaže.«

»Kad te više ne bude?« ponovi Edvin. »Ali ti me još ne ćeš ostaviti! Ta on je skinuo s tebe prokletstvo, i tebi je bolje!«

»Jest, bolje, hvala Božjem milosrđu! Ali proklet-stvo možeš samo ti popraviti, ukoliko je još ostalo na mojoj duši. To je moja posljednja riec, Edvine. On je spreman, da te uzme sa sobom. Pođi s njim!«

»S njim..., sa svećenikom? Ne, ne! Ti toga sigur-no ne želiš. Dane, ti to ne ćeš,« vikao je strastveno Edvin.

»Želim, želim — to želim i ništa više. Hoćeš li preuzeti dužnost, da me riešiš prokletstva ili ćeš ga ostaviti na meni? Hoćeš li poći s njim, koji će te pri-miti u ime Božje ili... ili...?« — Dan nije mogao izgovoriti, već je samo stenjao i borio se za dahom mašući oko sebe mršavim rukama.

»Obećaj mu, što želi,« šapne misionar dječaku u

uho. »Mladiću, pomozi, da se njegova siromašna duša rastavi u miru s ovim svietom!«

»Dano, hoću, hoću!« zajeca Edvin drhćući od uža-sa. »Učinit ću, što želiš!«

»Daj ruku!« protisne bolestnik pružajući klonulu desnicu, da primi jedino jamstvo, koje je kod ljudi njegova kova vriedilo.

Edvin osjeti stisak hladne Danove ruke i sav pro-trne. — Dan spusti ruku, bolni krik popraćen zavija-njem psa! Dan je mrtav...

»Nečuveno,« klikne crkvenjak Tim Konor, kad se misionar u osvit zore s njim susreo. »Nečuveno! Zar zbilja mislite onoga zlikovca Dana Rurke — onoga sa Stjenovitog grebena?«

»Toga i nikoga drugog,« odvrati svećenik. »On je noćas po Božjem milosrđu umro skrušen.«

»Dan Rurke?« ponovi Tim ne vjerujući. »I vi ste se, velečastni, u crnoj noći verali do njega? — Bože, budi nam milostiv!«

»Želim, da se taj čovjek kršćanski sahrani,« na-stavi misionar. »Neka Riam i Trasi pođu gore i vide, da li ga je moguće prenieti u crkvu. To je dobar pri-mjer za druge.«

»U crkvu?« klikne Tim. »Staroga grješnika u cr-kvu! No, taj može govoriti o Božjem milosrđu! Dana Rurkea prenieti u crkvu! — Kušat ćemo, jer vi želite.« — Riam i Trasi nisu baš najspremnije pošli na svoje djelo ljubavi. Ta svatko je poznavao Dana kao kolo-vođu zločinačkih bandi, koje su se sklapale divljim

prisegama i na tamni, poganski način. Bili su svuda na vrlo zlu glasu. — Muževi su otišli, ali su našli praznu kolibu, a na vratima bijaše pričvršćen komadić papira s riečima:

»Tajno čuvan.
Koji znadu, neka dođu,
koji moraju, neka bdiju!«

»Možete si misliti, da smo se brzo okrenuli i vratili,« pričao je Trasi s usiljenim smieškom.

»Dana će noćas čuvati sam đavao, i protiv toga ne može ništa ni zakon ni Evanđelje. Nijedno ljudsko biće ne će nikada odkriti, kuda su odnieli lješinu.«

»A dječak?« upita zabrinuto misionar. »Dan me je molio posljednjim dahom, da ga spasim, zar su lopovi i njega odveli?«

»Govorite li o Edvinu?« upita Rian. »To je najdivljiji mladi đavo, što ga je ikada zemlja nosila. Naravno, da su ga odveli. I možete biti sigurni, da će ga kod sebe zadržati.«

Prolazio je dan za danom, i misionar uvidi, da je Rian imao pravo. A da pođe u potragu za svojim štićenikom, bilo bi posve bezkoristno pa i opasno. Jer snježna vijavica, koja je počela već na Danin smrtni dan, nije popuštala. Svi su putokazi izčezli, vrhunce i uvale prekrio je bieli mrtvački plašt.

Sliedeće je nedjelje bilo kod sv. Mise samo nekoliko jakih, otvrdnulih ljudi, ali i njih je uhvatio užas, kada je o. Pavao naviestio:

»Pomolimo se za dušu Daniela Rurkea sa Stjenovitog grebena, koji je prošle sedmice po milosti Božjoj umro u krilu katoličke Crkve.«

»Gospodin je župnik,« primieti Trasi, »uhvatio vuka za njegovu mršavu šiju.«

»Taj će zavijati, smio bih se kladiti,« odvrati značajno njegov prijatelj.

Uz kuću prikovan

Čitavu je sedmicu trajala divlja bura. Morao bi biti vrlo smion gorštak, koji bi se usudio probijati ovim sniegom pokrivenim brdinama i ponorima. Morao bi prkositi nevolji i smrti, jer su se veliki crni rovovi smirili, sirene umukle, a stotine zlovoljnih i zdvojnih radnika čekalo buntovno u bezposlici, da poslodavci prihvate njihove priedloge.

Činilo se, kao da su sile tmine zavladale tim krajem uzprkos križu, što se dizao na misijskoj kapeli.

Tako je mislio svećenik, kad je u nedjelju navečer sjedio u sobi, koja mu je bila i spavaonica i radionica. Pa iako bijaše tiesan stan, imao je zbog hrastova krova i gotskih prozora vrlo slikovit izgled. Misionar je na poziv božanskoga Učitelja ostavio sve udobnosti otčinskog doma, a predmeti, koji su ga okruživali, svjedočili su, da ga njegovi mili nisu zaboravili. Madona povrh kamina bila je umjetničko djelo, a i propelo od slonove kosti. Jedini luksusni predmet u biedno uređenoj sobici bijaše sag od krzna ogromnoga medvjeda. A i taj je dobio na dar od jednoga svoga brata, koji je tu neman ubio. Sve ostalo bijaše jednostavna oprema Kristovog vojnika, koji je na prvi poziv spreman na odlazak.

»Pasje vrieme!« rekao je stari Tim Konor, kad je došepao u sobu i bučno iztresao kabao ugljena na ognjište, da se misionar prenuo iz svoga sanjarenja.

»Jesi li mi što kazao, Time?«

»Rekao sam samo, da je užasno vrieme, i da ovo

mjesto nije nikako za tako uglađenog i obrazovanog čovjeka, kao što ste vi, velečastni. — Danas nije bilo kod sv. Mise ni 30 ljudi. Htio sam pobjesniti, kad sam vidio, kako se badava mučite propoviedu. A one tuke Meri Fimegan i Norah Maginis molile su kao gluhi idioti u to vrieme svoje krunice. A bena Mike Lanahan kimala je neprestano i spavala vam gotovo pod nosom! — Da nisam bio pred oltarom, već bih joj otvorio i oči i uha!« — Misionar se nasmieši i reče:

»Pa ipak je propovied bila tako kratka. Ne vjerujem, da je trajala dulje od 10 minuta. A bila je shvatljiva kao za djecu.«

»Za djecu!« poviče Tim u neprilici. On je naime prije misionareva dolazka bio čuvar kapele, skupljao svake nedjelje mališe i poučavao ih. Bogoslovsko mu znanje nije bilo baš veliko, ali je bio revan i čvrste vjere. A udarci, kojima je mlatio glupe i prkosne učenike, učinili su njegovu obuku dvostruko djelotvornom. Kada je došao o. Pavao, doveo mu je Tim 25 redovitih učenika. A sada, kad je sam misionar preuzeo obuku, počeli su učenici izostajati, pa je zato Tim dao sada oduška svojim osjećajima govoreći:

»Liepa mi je to nedjeljna škola! Mogli bismo mirne duše zatvoriti vrata. Mladi đavoli bježe sada od crkve kao od pošasti. Postali su divlji kao vjeverice.«

»Mislim, da sam ja ta pošast, što ih razgoni,« odvrati žalostno misionar. »Tako su postali skučeni!«

»Da,« odvrati Tim potvrdivši glavom. »Laži su, koje tu nedužnu djecu razgone i ništa drugo. Nedavno sam uhvatio Pata Normana i zaprietio mu, da ću mu sve kosti polomiti, ako danas ne dođe u crkvu. Mali se divljak iztrgne uz urnebesni krik i ostavio mi pola kaputa u ruci. A Norah Keli, koja je deset zapoviedi

znala bolje nego a-b-c, a isto tako i deset blaženstva...«

»Osam blaženstva, Time,« izpravi ga misionar svladavši smiešak.

»Da, osam blaženstva i tjelesna djela milosrđa, pa sedam grieha protiv Duha Svetoga i to posve sigurno. U cielom Alleghani gorju nema zacielo razboritije djevojčice od nje, a sada mi njezina majka kaže, da sva drhće, kad samo prođe pokraj crkve. No neka mi samo jednom dođe u šake, onda će zbilja drhtati...«

»A ne bi li ih ti mogao poučiti, da ja nisam nikakav ljudožder?«

»Ljudožder!« krikne uplašeno Tim. »Ovako vas još zaista nije nitko nazvao. Ne, to nije o vama rečeno, sigurno ne!«

»A što se onda govori?« upita misionar. »Reci mi istinu, ne ću se ljutiti.«

»Što se govori? — Sigurno vam ne ću moći nabrojiti ni polovicu od svega. Krivovjerci su dovezli svoje laži preko mora pa govore, da noću letite naokolo na krilima šišmiša, i da su izpod izpovjedaonice tajna vrata, kroz koja ljudi propadaju u crni zatvor!«

»Jadna djeca,« reče misionar sa smieškom; onda se ne čudim, da preda mnom bježe. Moramo biti strpljivi, Time, i bolje ih poučiti.«

»Sigurno, da moramo biti strpljivi,« poviče opet Tim. »Pa vi ste već bili dosta strpljivi. — A da im kažem, da ćete ih izobćiti i kazniti, vidjeli biste.«

»Ah, dragi moj Time, to nije pravi način. Reci im, da nisam ovdje da progonim, već da blagoslivljem.«

»Da blagoslivljete!? — No zato ne ćete imati ovdje mnogo prilike. Čim vi dignete ruku na blagoslov, već oni luđaci misle, da ćete ih začarati. Posve sigurno!« — i govornik pogleda oprezno oko sebe te nastavi

prigušenim glasom: »Vi nemate pojma o tome, što se sve ne događa u tim brdima. Odkada je umro onaj stari odmetnik Dan — neka mi Bog oprosti, što ga tako nazivam! — ja sam u vječnome strahu za vas.«

»Zašto?« upita ga otac gledajući zamišljeno u vatru, koja je zahvaljujući Timovoj spretnosti divno plamsala.

»On bijaše jedan od »tajnovitih«, kako ih nazivlju. A ti su crna rulja vukova. Zaista su crni vuci. Ima ljudi, koji drže, da je Dan bio glava i učitelj sviju i da je mogao protiv svakoga dignuti crni prst.«

»A što je to crni prst?« upita misionar.

»To je njihov znak, gospodaru,« odgovori Tim posve tiho. »Svaki ga od njih nosi na lievoj strani grudiju, a neki kažu — neka nas Bog očuva — da im ga sam đavao utisne.«

»Bezsmisao!« primieti misionar. »Ja mislim, da si ipak toliko razborit, da ne vjeruješ tim glupim pričama. Đavao ne treba nikakva znaka, da prepozna srdca, koja mu pripadaju.«

»Sigurno da ne,« odvrati nevoljko Tim, »ali taj znak ipak donosi prokletstvo. Tko ga nađe na vratima, ne preživi one godine.«

»Što, zar ga đavo odnese?« upita smiešeći se misionar, »ili je crni prst prietnja zlih ljudi?«

»Velečastni, toga vam ne znam reći.« I Tim strese značajno glavom. »Sve, što o njima znadem, jest, da su »tajnoviti«, da se ne izdavaju i ne govore ni o čemu. — Jednoga je jutra našao taj znak na vratima Konlej. Ovaj se čovjek nije bojao ni Boga ni ljudi — ta imao je sa svake strane pojasa po jednu kuburu, a mogao je iz udaljenosti od petnaest lakata pogoditi i divlju mačku točno u oko. Jadni se Konlej smijao, kad je

zapazio znak, i rekao, da bi htio vidjeti čovjeka ili vraga, koji bi se usudio da ga dirne. Pa ipak je šest sedmica poslije toga nađen s razbijenim zatiljkom na podnožju »Medvjeđe glavice«. A čuli ste sigurno i za Mika Grava!«

»Ne, a tko je taj?«

»Jadni Mik! Mislim, da je on bio jedan od najpravednijih i najrazboritijih ljudi, koji su ostavili Irsku. Onaj je dan, kad se odlučio da pođe u Ameriku, bio zaista nesretan. Došao je ovamo tražiti sreću.Došao je, velečastni, s blagoslovom svoje majke, škapularom oko vrata i s krunicom u džepu. Bio je kršćanin, kakvoga ne ćete naći. Ali naskoro je bacio škapular na jednu stranu, a krunicu na drugu i u lošem se družtvu posve pokvario. Tako se združio s »tajnovitima«. Bio je već na putu, da postane jedan od najgorih, kadli ga božansko milosrđe pošalje u Wheeling. Bilo je to u Adventu, a držale su se ondje upravo misije, pa je i Mik iz običaja otišao jedne večeri u crkvu.

Misionari su propoviedali, pa je i Mik dobio svoje i više nego je želio. To je tako na njega djelovalo — ili mu je to možda izmolila stara majka u dalekoj domovini — bilo što bilo — postao je drugi čovjek. Posve je prekinuo s »tajnovitima«, uzeo mjesto u talionici i opet živio kao pravi kršćanin. On je znao, da mu prieti opasnost, da će ga oni lopovi ubiti, jadni dečko! — Budući da je prije mnoge zaveo svojim govorom, htio je to sada dobrim primjerom popraviti. Ali gotovo da nije imao vremena za to. Jedno dva mjeseca poslije svoga obraćenja dođe k meni blied kao stiena. »Sa mnom je svršeno!« reče mi. »Na mojim je vratima znak prsta. Idem u Richardsville, da se pripravim za vječnost. Sigurno ne ću doživjeti drugoga mjeseca.«

»Ne govorite toga,« rekoh, »zar ne biste mogli izdati njihove krvave tajne i predati ih sudcima?«

»Ne,« odvrati on, »ne mogu. Sve, što mogu, bilo bi, da se tiho i potajno vratim u domovinu. Ali ni u tom slučaju ne ću živ stupiti na njezino tlo.«

»I dobro je slutio. Sliedećega je dana nađen mrtav u potoku.«

»Zar sud ne vodi računa o tim ubojicama?« upita misionar.

»Nitko se ne usuđuje izgovoriti ni imena »tajnovitih«! — Mike je doduše mogao nastradati nesretnim slučajem, a tako isto i Konlej. A da je Dan Rurke ostao na životu, bilo bi se njemu isto dogodilo. A toga se, velečastni, bojim i za vas!« završi Tim odkrivši napokon pravi uzrok svoga nemira.

Dobro došao...

Tim stajaše čas šutke i opet ponovi: »Bojim se za vas, da će i na vašim vratima osvanuti jednog jutra crni prst.«

»Za mene se bojiš...« mislio je mirno svećenik. »Ah, sada razumijem. Ti misliš, da ovi biednici drže, da već odviše znadem o njima. Ne brini se za mene, svećenik kao i vojnik mora uzdržati na straži... Čuj!... Je li to bura... ili što je?«

Tim otvori vrata, koja su vodila u kapelu. U isti čas duhne u sobu vjetar tolikom snagom, da je ugasla svjetiljka... Do ušiju im dopirao glasni krik...

»Presveta Djevice!« prošapta Tim zatvorivši bučno vrata... »Jedan prokletnik, velečastni! — Prokletnik pred crkvenim vratima.«

»Bezsmisao!« odvrati strogo misionar. »Zar ti nisam već dosta govorio o tom ludom praznovjerju? — Krik je to čovjeka patnika... Čuj, kako opet zove!«

»To je zbilja u crkvi,« odvrati Tim drhćućim glasom. »Ne znam, ima li to naviestiti vašu ili moju smrt... Pa valjda ne ćete to stvorenje pustiti unutra!« poviče Tim od užasa vidjevši, da je svećenik donio iz svoje sobe sviećnjak i zapalio svieću.

»Kapela je za ovu noć već zatvorena!« napomene Tim.

»Pa ćemo je otvoriti,« odvrati mirno svećenik. »Dođi, Time, ne budi kukavica! Ja moram vidjeti, što se vani događa.« Ovim riečima uđe otac u kapelu. Crkvenjak ga je drhćući sliedio. Misionar otvori čvrsta vrata, koja su zbog bure bila nešto ranije zaključana. Izašavši pred crkvu iznenadi ga tugaljivo zavijanje psa vučjaka, koji je bdio uz onesvještenog dječaka. Misionar unese brzo nesretnika u kapelu i prigleda, ima li u njemu bar malo života.

Pas ih je sliedio i stao uz njih drhćući od studeni. Neobični gosti na tako svetome mjestu — ali Učitelj, koji je ovdje stanovao, cieni od sviju kreposti najviše ljubav, i nijedno mjesto njegova ovčinjaka nije tako sveto, da ne bi moglo pružiti zaštitu ovcama njegova stada.

»Brzo, malo vina!« šapne svećenik Timu, koji je prestrašeno buljio u dječaka. »Donesi malo misnoga vina — u malom je ormariću u mojoj sobi!«

»To je nevaljalac Edvin Dorne,« poviče Tim. »I... Bože, smiluj nam se! Velečastni, pogledajte ovo!«...

Otac pogleda dječakove gole grudi... a neki tihi užas prostruji čitavim mu bićem, kad je na njima opazio dugi, crni znak kao otisak crnilom uprljana prsta.

»Bacite ga napolje!« poviče Tim. »Bacite ga napolje! Što se to đavolče skiće ovuda?«

»Mir!« odlučno će svećenik. »Donesi vina, kako sam ti rekao!«

Sada se Tim nije smio više opirati pa se odšuljao u sobu i naskoro vratio s vinom. Svećenik ga je pomalo lievao među bliede dječakove usne i natirao njegovo hladno tielo.

U smrznutim udovima dječaka nije bilo mnogo života, ali je to bio mladi život. Edvin zastenje i proguta vino. Misionar mu ponovno lieva kapljice..., a Tim potaknut dobrim primjerom svećenika trlja uzprkos odvratnome crnome prstu dječakove ruke i noge, što je bolje mogao.

»Još samo kapljicu, velečastni, samo kapljicu! On guta kao malo diete. Evo, mladi divljak već dolazi k sviesti.«

Edvin doista otvori svoje modre oči i smeteno se zagleda najprije u svećenika, koji se nad njim brižno nadvio, a onda u svjetiljku svetišta. Crvenkasto vječno svietlo obasjavalo je oltar, s kojega je privlačivi lik samilostno gledao neobičnoga gosta, što ga je bura kao slabu ptičicu bacila do njegovih nogu.

»To je ono isto mjesto!« promuca Edvin. »Zadao sam Đanu rieč, da ću ići — i mi smo pošli — ja i moj vučjak. — Put bijaše težak kroz studen i tminu. Našli smo stazu, a što ćemo sada?«

»Jadno diete!« reče svećenik. »Vidjet ćemo, možeš li stajati. Hajde, prihvati se čvrsto za nas! Ne boj se, ne ćemo te pustiti da padneš! Dođi samo!« Polagano i nježno odveli su dječaka u misionarevu sobu i položili ga na njegov krevet.

»Tako, sad spavaj! Drugo zasada ne trebaš ništa učiniti.«

»Sad možeš i ti, Time, poći kući,« obrati se svećenik Timu. »Hvala ti, prijatelju, što si mi pomogao. Noćas te više ne ću trebati. Dječak mirno spava pa će sutra biti opet zdrav. Siromašni je mladić samo gladan i ozebao. Mislim, da su ga poslije Danove smrti držali stalno sakrivena.«

»A gdje ćete vi, velečastni, noćas spavati?« upita Tim pogledavši zlovoljno po sobi.

»Na magarećoj koži,« odvrati ravnodušno svećenik. »A možda i ne ću spavati, jer moram napisati hitno pismo. Ne brini se za me, dragi Time, već idi kući, jer ti je žena sigurno u strahu radi tebe.« — A kada se Tim konačno povukao, i misionar mu još rekao prijazno »Laku noć!« i »Bog te blagoslovio!« sjedne svećenik u naslonjač i izvuče pismo, na koje je nakon šestdnevnoga razmišljanja htio odgovoriti.

Na pismu bijaše žig biskupskog sjedišta, a pisano nježnim otčinskim načinom:

»Dragi moj sine! U posljednje sam vrieme mnogo mislio na Vas i na težku postaju, koju sam Vam prošloga ljeta možda prenaglo dodielio. Mislio sam, da će Vam nakon tolikog učenja koristiti boravak u slobodnoj prirodi. A i gospođa Moren molila me usrdno, da spomen-kapelu njezinoga sina upravo Vama povjerim. Ali odkako se vratila u grad, njezino me pripoviedanje o prilikama u brdima izpunja nemirom i sumnjom o izpravnosti moje odredbe. Uviđam, da će Vaše sposobnosti u sadanjem položaju na ljudsku sudeći propasti, te da uzalud gubite vrieme. A doznao sam i to, da Vam je život među tim ljudima stalno u opasnosti.

Eto, dragi moj Pavle, mudrost i razboritost treba da su uviek na prvome mjestu — i ja ne ću, da Vas koji lopov pribroji koru svetih mučenika. Zato Vam nuđam mjesto biskupskoga tajnika. Otac Jakov se ove jeseni ne osjeća najbolje pa misli, da bi morao na jug na oporavak. Što se mene tiče, star sam već 70 godina, a u toj je starosti biskupski štap težak, a glas slab. Možda će Vaš jasni glas s moje propovjedaonice probuditi nekoliko pospanaca. Ali shvatite me podpuno: to nije nikakav nalog, da se vratite. Pišem Vam otvoreno kao otac, ali ste slobodni da sliedite glas svoga srdca, ili bolje, Duha Svetoga, koji u Vama stanuje. Ako se vratite, primit ću Vas razkriljenih ruku. Vidite li pak, da Vas Bog ondje treba, ostanite na svojoj postaji. Za jednu i drugu odluku dajem Vam svoj otčinski blagoslov.

Ljubljeni moj sine, ostajem Vaš prijatelj i otac u Kristu

Ivan Bernard.

Misionar očito dirnut pročita dva puta pismo. Pisca je vrlo cienio, ta bio mu je od djetinjstva vođom, učiteljem i prijateljem. Za vrieme svojih nauka nadao se o. Pavao potajno, da će pomagati svoga vođu u radu i plemenitom nastojanju. Uzato je biskupska priestolnica bila njegovo rodno mjesto, pa su mu s njom bile povezane sve drage uspomene i sjajní mladenački snovi. Ovdje bi on našao sve, što bi mu duši odgovaralo i dizalo ga.

A ovdje, ovdje — misionar se gorko nasmieši — ovdje osamljena kapela, nekoliko radnika, koji i kod kratke propoviedi driemaju, i neuzgojena djeca, koja

se boje njegove sjene i drhću pred njegovim imenom.

»Crkvenjak Tim je uspio sa svojih deset blaženstava bolje negoli ja,« mislio je svećenik. — »Pa ipak je u ovoj tami potrebno i veće svietlo, nego što to može da bude Tim. Recimo, da ovdje nije bilo svećenika, koji bi se odazvao pozivu siromašnoga, zdvojnoga čovjeka, što je prije 14 dana umro!...«

»Znam, da me biskup Ivan treba. To mogu čitati među redcima. Ali on premalo misli na sebe pa mi zato i ne nalaže da dođem. A nitko na svietu nema toliko prava na moje usluge kao taj plemeniti starac. — Zatvorit ću sutra kapelu i poći k njemu.«

Jedna nemirna kretnja usnulog dječaka prekine mu nit misli. I vučjak, koji je ležao pred ognjištem, naćuli duge uši. Edvin je kašljao i govorio u vrućici. Ugrijao se pa je zbacao pokrivače i ležao kao odrpani divljak, slika biednoga čovječanstva, koje teži za nebeskim svietlom.

»Ovdje je, lore, sada je vidim!« kliknuo je Edvin snivajući o težkom putovanju kroz snježna brda. »Križ, križ na vrhu crkve!... Dan je rekao, da moramo onamo... Grbavac nas je htio zadržati, ali mi nismo htjeli ostati. Ja skoro ne mogu dalje... ali... skoro smo tamo... Hoće li oni otvoriti nevaljalcima, kao što smo nas dvojica? Ako zatvore pred nama vrata, umriet ćemo u noći od studeni...«

Danova oporuka

Dva dana kasnije primio je biskup odgovor o. Pavla, koji je glasio:

Velečastni, vriedni otče! Primio sam Vaše pismo i duboko me se dojmilo. Smijem li priznati — a ja

nemam pred Vama tajne — da je bilo za mene neizrecivo zamamljivo? — Vi znadete, kakvo bi značenje imao moj život uz katedralu. Ali ja sam razmišljao, molio i spoznao, da je moje polje rada ovdje. Istina, to je polje, koje vrlo malo obećaje i sjeća me jedne zgode iz moga školovanja. Spominjete li se divnoga hodočašća k sv. Ani u Beaupre-u prije sedam godina i ugodne kućice na kanadskoj brdovitoj strani, gdje smo izpili čašu mlieka? — »Što vas može privlačiti na takvome mjestu, dragi prijatelju?« pitali ste gospodara, čiji se posjed nalazio na kamenitom tlu uz bučnu rječicu. »Nade,« odvrati on ponosan, što nas je mogao poslužiti.

»Nade?« ponovili smo začuđeno promatrajući kamenito tlo. — »Da, da, nade,« ponovi naš gostoprimac pokazujući nekoliko malih trsova, što su se mučno verali uz pećinu. I ovdje mogu cvasti nade.

Dakle, velečastni cienjeni otče, s Vašim dopuštenjem ostajem ovdje. Ostajem i borit ću se, iako samo s oružjem nade. Vaš zahvalni sin

Pavao

Edvin je gotovo dvadeset sati ležao u nemirnom snu. Misionar ga je dva puta probudio, da mu pruži toploga mlieka, ali on je uzeo samo nekoliko gutljaja i odmah ponovno zapao u san, koji je njegovoj naravi bio po svoj prilici potrebniji od hrane.

I opet se kratki zimski dan naginjao kraju. Misionar je pred kućnim oltarićem molio časoslov, kadli ga iznenada prepadne buka u susjednoj sobi.

»Ti odvratni, neotesani lopove,« odjekne kreštavi ženski glas. »Najradije bih ti sva rebra polomila, ti mali poganski đavole!«

»Pusti me!... Pusti me, stara, divlja mačko, inače ću nahuškati na tebe vučjaka!... Lor! Lor!«

Misionar ostavi časoslov i pohiti u pomoć. — Usred sobe stajaše samo napola odjeven Edvin uhvaćen osvetljivom desnicom Kate Coner. Grudi mu se uzbuđeno dizale i spuštale, a modre mu oči sievale od straha i biesa.

»Lor, lor!« dovikne on prema psu, koji biesno zareži i skoči.

»Ne, ne,« klikne misionar, »ne, Edvine!« — »Kato, pustite dječaka — što vam je skrivio?«

»Skrivio, što je skrivio, velečastni?« kreštala je žena, koja je po svojoj srditoj naravi bila pravi križ Timova života, iako je on svojim prijateljima tvrdio, da u tome stvorenju nema baš nikakve zlobe.

»Gledajte!« i ona pokaže na stol. »Gledajte, što je učinio! Nikada vam još nisam pripravila tako dobroga jela, a kako sad izgleda? Jedva sam se okrenula, da vam donesem vruće kave, kada taj mladi tat skoči iz kreveta i baci se na jelo.«

Otac pogleda na stol i na Katino iznenađenje prasne veselo u smieh. Njegova je pečena kokica bila raztrgana u dvoje. U zgnječenom se krumpiru vidio otisak jedne ruke, a mrlje na bielom stolnjaku i kost, koju je Edvin držao u ruci kao batić za bubnjanje, bili su dokazi krivnje zločinca.

»Jadno diete,« reče svećenik, »bilo je gladno. Evo, ogrni se!« I s ovim riečima prebaci preko njegovih ramena svoj ogrtač. »A sad sjedni pa jedi do mile volje!«

»Zar zbilja?« klikne Edvin gledajući začuđeno svećenika. »Smijem li malo dati i vučjaku?«

»Ako hoćeš, baci mu kost, jer vučjak se jutros dobro najeo. Sada je red na tebi, dakle na posao!«

Edvin se nije dao moliti. Kidao je meso zubima i prstima, stavljao u usta velike komade kruha i pohlepno pio mlieko.

Misionara je naravno prošao tek, pa je samo izpio kavu i samilostno gledao svoga gosta, dok je Kata očito biesna izletjela iz sobe.

Kada je Edvin izpraznio sve, što je pred njim bilo, uzdahne duboko i zadovoljno.

»Sve je laž, što su mi dječaci govorili o tebi,« reče Edvin kimnuvši glavom.

»Pa što su ti pripoviedali?«

»Da imaš tajna vrata, kroz koja ćeš me baciti u tamnicu, da ćeš mi odrezati glavu i peći na ulju, ako se usudim prieći preko tvoga praga. Ali ja sam to znao bolje od njih, jer sam već bio ovdje. O, onda mi je bilo vrlo težko!« Dječak reče to nešto tiše, kao da je i sada još pod silnim utjecajem težkoga doživljaja. »Oko srdca me uhvatila studen, i nisam mogao više gledati. Onda se više ništa nisam sjećao, dok se nisam našao u toplom, crvenom svietlu do njegovih nogu.«

»Do čijih nogu?« upita otac iznenađeno.

»Do onoga tamo,« odvrati Edvin pokazujući prema kapeli. »Tamo, gdje gori crveno svietlo. Onaj u bieloj haljini s liepom dugom kosom.«

»O,« reče misionar, koji ga je istom sada shvatio, »to je samo kip, slika našega Gospodina.«

Edvin ga pogleda začuđeno.

»Zar nisi nikada ništa čuo o njemu?«

»Nikada!« odvrati dječak.

»Nikada nisi čuo o našem Gospodinu i Spasitelju, Isusu Kristu?«

»O da, to sam već čuo,« reče veselo Edvin. »Dečki to često govore, kada su pijani. I ja sam to jedanput rekao, pa me je Dan zato izbio. Tukao me je sa svojom cipelom, i mislio sam, da će me ubiti.«

»Jadni Edvine,« toplo će misionar, »jadni Dan! Slušaj, diete, ovdje te ne će nitko tući. Ti si sada moj dječak, pa ćemo biti najbolji prijatelji, vidjet ćeš.«

»Kato,« reče svećenik još uviek uzrujanoj gazdarici, koja je spremala stol, »nije li kod vas kod kuće kovčeg s odielom, što ga je prošloga ljeta ostavio ovdje g. Moren?«

»Da, velečastni,« odgovori kratko Kata. »Bilo je rečeno, da će se ta odiela podieliti onima, koji poslužuju kod svete Mise.«

»Pa dobro! Edvin će također naučiti pa može i on dobiti svoj dio.«

»Što? Vi ćete tome divljaku dopustiti da poslužuje kod oltara?« upita Kata zaprepašteno.

»Da, Kato, ovome dječaku, čije tielo i dušu moramo spasiti za našega Gospodina, koji ovdje stanuje. Dođi, pa i ti si jednom imala jednoga dječačića!«

»Da, da,« odvrati žena, čije su usne zadrhtale na bolnu uspomenu.

»Uzmi, da je on mjesto u nebu sada ovdje bez otca i bez majke, bez krova i...«

Ali više nije trebao govoriti. Kata se u iskrenom bolu bacila na prvi stolac.

»Ne govorite o tomu,« molila je pokrivši lice rukama i ljuljajući se amo tamo. »Ah, moj mali Tim! Moj mali Tim! Da njega imam, ne bih bila tako grješna i omraženi stvor, kao što sam sada. Ovaj će mjesec biti upravo 10 godina, što je umro... O, jadno moje djetešce, deset godina...«

»On je u nebu,« prekine je prijazno misionar. »Promisli samo, što to znači biti deset godina u nebu, deset godina kod Boga! Kako mora da je mudar sada tvoj mali dječak, kako svet i liep! A da može s tobom govoriti, rekao bi sigurno ono, što i njegov božanski Učitelj:

»Što učiniš za ovo diete bez doma, za mene činiš.«

»Da, da, on bi to sigurno učinio,« uzdisala je Kata. »Imao je meko i dobro srdce... dragi moj mali Tim. Učinit ću sve, što mi kažete,« zaključi dobra žena staroga Tima i otare suze. »Doniet ću odiela, naći će se već nešto, što će pristajati tome stvorenju. Doniet ću zdjelu s vodom i sapuna, da se opere, pa ću gledati, da dobije kršćanski izgled.«

Tako je svećenik predobio Katu pa kada se nakon tri sata vratio kući od bolestnika, našao je svoga štićenika posve preobraženog. Neuredna mu je zamršena kosa bila podrezana u kratke, zlatne uvojke. Liepa mu je put bila posve čista, a u pristalom se odielu izticao jaki, liepo izgrađeni stas dječaka. Edvin je sjedio pred starom uzpravno kao svieća te se očito nevoljko osjećao u novoj opremi, dok ga je vučjak zadovoljno i udivljeno promatrao.

»No,« prijazno će svećenik. »Kata je iz tebe učinila liepoga mladića. Ustani, da te dobro vidim.« Edvin ustade okrećući vrat na sve strane kao mlado ždriebe, kad ga se prvi put upregne.

»Na tome ima tako mnogo puceta,« reče on s nepritajenom radošću.

»I džepova također,« doda njegov otčinski prijatelj. »Koliko ih imaš?«

»Šest,« odvrati dječak i široko se nasmije.

»A ovdje imaš nešto, što ćeš staviti unutra,« reče

misionar i pruži mu posve novi rubčić. »A sada legni na medvjeđu kožu, pa ćemo malo razgovarati.«

»Ona žena preko mi je rekla, da moram posve uzpravno sjediti na stolcu i da ne smijem mnogo govoriti — moram biti pametan,« nabroji Edvin uz zdvojni pogled.

»Daj se ti samo izpruži udobno po mome sagu, ta ti si moj dječak, zar ne?«

»Da,« odvrati Edvin spustivši se na pod i podupre glavu rukom.

»Ti moraš osjetiti, da sam ti prijatelj i da ti želim dobro isto tako kao i ... Dan,« doda nešto oklievajući kod te poredbe misionar.

»Ti to ne možeš,« odvrati mu priprosto Edvin. »Dan je udavio mačku, kad mi je skočila na vrat. On mi je iz noge otrov izsisao, kad me je ujela zmija. On je ukrao kravu, koja mi je davala mlieka, kad sam bio bolestan. Vi ne možete biti za mene tako dobri kao Dan.«

»No da, možda i ne,« potvrdi misionar, čija se dobrota sigurno razlikovala od Danove. »On ti je bio vjerni prijatelj, pa se nadam, da će se Bog radi toga smilovati njegovoj duši.«

»Njegovoj duši? A što je to?« upita Edvin začuđeno.

Misionar je oklievao s odgovorom. Gledao je dječaka, koji se bio izpružio do njegovih nogu i osjetio, da ima pred sobom savršenog divljačića, koji je isto tako malo znao o božanskoj iskri u svojoj unutrašnjosti, kao vatrom netaknuti ugljen o svietlu i plamenu. Konačno mu ozbiljno i polagano, kao da pažljivo odabire svaku riec, odgovori:

»Duša je, moj mladiću, ono, što je ostavilo Danovo siromašno tielo, kada smo one noći na brdu uz njega

klečali. Ti znaš, da je u njegovim očima ugaslo svietlo, i glas je ostavio njegove usne, pa te nije mogao više vidjeti niti čuti, a niti s tobom govoriti.«

»Da, znam — on je umro,« reče Edvin prigušenim uzdahom. »Ta vidio sam, kako su ga mladići položili u hladnu, tvrdu zemlju s nožem u ruci i crnim prstom na... ah, što govorim? Mislim... mislim..., da, ja znam, da će Dana sada izjesti crvi.«

»Ne, ne, Dana ne će izjesti crvi, dobri moj mladiću! Izjest će samo njegovo tielo, koje je nosio upravo kao ti ovo odielo. Ti ga možeš skinuti, odbaciti, kadgod želiš, pa ipak ostaješ isti Edvin.«

»Mogu li zaista?« upita dječak i upre začuđeni pogled u svoga učitelja.

»To je učinio i Dan. Njegova duša, kojom te je gledao, govorio s tobom i ljubio te, odbacila je odielo od krvi i mesa i otišla je k Bogu, koji ju je stvorio. On je stvorio i tebe i mene i sva stvorenja, i k njemu se vraćamo, kad umremo.«

»A... a zašto nas Bog treba?«

»Zašto? On nas treba, jer nas ljubi, jer je on naš otac, a mi njegova djeca — zato, jer on ima stanove, koji su ljepši i sjajniji od najljepših domova na svietu, pa nas zove k sebi, da nas usreći. Posljednja je želja Danova bila, da te učinim djetetom Božjim. Hoćeš li nastojati da postaneš ono, što je Dan želio svojim posljednjim dahom?«

»Hoću! Nastojat ću!« odgovori Edvin jecajući i pokrije lice rukama.

Za Edvina je započeo novi život. Odkada je misionar govorio s Katom o malome Timu, pokazivala je ona toplo zanimanje za mladoga nitkova pa ga je htjela kao vlastito diete kod kuće uzgajati. Ali o tome

nije htio svećenik ni da čuje, jer se nije htio odreći dužnosti, koju je preuzeo. Tako je mladić spavao u komorici, što se nalazila uz njegovu sobu, jeo za njegovim stolom i bio tako dan i noć predmetom njegovih briga. Najprije je mislio, da dječaka pošalje u koju dobru školu, da bude daleko od svih zlih utjecaja i veza, koje su ga spajale s prošlošću. Ali kad je bolje upoznao dječaka, promieni odluku, jer je uvidio, da Danov štićenik ima neobičnu narav, koja traži osobiti postupak.

Edvin nije imao ni pojma o stezi ili svladavanju. Nije razlikovao dobro od zla pa je bez promišljanja krao i lagao bez ikakve grižnje savjesti. Pa ipak u njegovoj naravi ne bijaše ni zlobe ni kukavštine.

Koja ga škola ne bi izključila kao lažca i kradljivca? »A njegove divlje volje ne će slomiti ni zatvori ni zakoni. Ne, ja moram sam ukrotiti svoga mladoga brdskog medvjeda,« mislio je misionar. — Ali to nije bilo baš ugodno. Edvin nije pokazivao ni najmanje volje da ostavi svoje sadanje boravište. Lutao je i obilazio ono nekoliko kuća u Strajkers Noču, a uzto je počinjao toliko štete, da su ljudi već glasno proklinjali i njega i njegovog svećeničkog zaštitnika. Iz susjednih su kućanstva nestajala jaja, mlieko i kolači, jer se Edvin kao izgladnjeli vuk bacao na sve, što se jesti moglo.

Činilo se, da bijaše uzalud svako nastojanje misionara, koji je htio da probudi njegovu savjest. Edvin je izpružen na medvjeđoj koži pažljivo slušao svoga učitelja i nepomično upirao u njega svoje sjajne, modre oči, dok su svi njegovi džepovi bili natrpani tuđim dobrom.

»Edvine, zar nemaš dosta jesti?« pitao ga misionar poslije takvoga odkrića.

»I više negoli dosta!« odgovorio bi Edvin mirno.

»A zašto si onda ukrao g. Brenan jaja?«

»To nisam ja već Timov pas. Vidio sam ga, kako ih je sinoć u staji izpio.«

»Edvine, pogledaj mi u oči! Ti opet lažeš! Zar te nisam poučio, kako je laž ružna i zla?«

»Da, zaboravio sam,« odgovori Edvin i strese zlatnim uvojcima.

»Nitko ti ne će više ništa vjerovati, jer i ljudi preziru lažca, a Gospodin je rekao, da su mu lažljive usne odvratne. On čuje i vidi sve, što činiš.«

»Ali on šuti,« odvrati Edvin slavodobitno.

Pola sata nastojao je svećenik da svoga učenika pouči o dužnostima čovjeka prema nevidljivom najvišemu Biću. Edvin ga je zadivljeno slušao — a iste je večeri opet krao.

Pa ipak je njegov strpljivi učitelj spoznao, da se u toj nerazvijenoj duši upalio plamečak nebeske vatre. Mała je kapela odmah u početku bila za Edvina vrlo privlačljiva. Kada je misionar za zimskih večeri vježbao himne i psalme, dirao ga je pogled na bezbrižnoga učenika, koji je sjedio pred ogradom oltara s vučjakovom glavom u krilu, a modre je oči nepomično upirao u bielo i crveno odjeveni lik, koji kao da je u tami lebdio nad njim.

Slova su za Edvina bila neshvatljivi znakovi. Vjerskih istina nije razumio, pa ni sinajski gromovi nisu mogli u njegov nepažljivi duh usjeći deset Božjih zapoviedi.

Ali, kada je svećenik pripoviedao drage pripoviesti o Betlehemu i Nazaretu, dječak je bez daha gutao svaku rieč, koja mu je govorila o Gospodinu, koji je kao malo diete došao na zemlju, rodio se u staji, bježao pred zlim kraljem i s priprostim ribarima hodao judejskim brežuljcima, ozdravljivao bolestne i uzkrisivao mrtve te konačno umro strašnom smrću na križu, da spasi sviet.

»To je isti onaj, koji stanuje na našem oltaru: isti, koji te je ovamo doveo, da postaneš njegovo diete.«

»A . . . . . a . . . . . kako će on to učiniti?« upita Edvin sumnjičavo.

»On će izprati s tvoje duše sve mrlje grieha i znak zla duha. Ja ću u njegovo ime izliti na tebe vodu. . .«

»Ne, ne,« klikne uplašeno dječak. »To ti ne možeš i ne smiješ učiniti. . . ! To se ne može oprati, rekli su mi »drugovi«. Ne, ne!«

»Što je, diete,« upita ga blago svećenik položivši mu ruku na rame. »Ti drhćeš, čega si se uplašio?«

»Ah ništa,« odvrati dječak i stisne usne, da svlada drhtaj. »Ali voda se ne smije na mene izliti, to se ne smije dogoditi!«

Sva su misionareva nastojanja bila uzaludna. Edvin je u nekom divljem strahu drhtao pred svetim obredom krštenja. Svećenik to nije mogao shvatiti, a niti mu iztjerati taj strah iz duše. Uvidio je, da mora čekati, inače će dječak pobjeći u svoje staro boravište i zauviek se izgubiti.

Međutim se mladi svećenik gotovo beznadno borio protiv zlih sila oko sebe. Bila je to nezaboravna zima.

Uza svu smrtonosnu studen i gorku biedu izpaćenih žena i umiruće djece buntovni su radnici još uviek prkosnom uztrajnošću bezposleno obilazili rovove i talionice.

Zlobni zavoditelji nisu propustili prilike, da u oporim srdcima razgore plamen strasti, koje su dosada

tinjale, pa su rakijom, koja se potajno uvozila, stalno podržavali tu divlju vatru.

O. Pavao je osjećao, da su te ledene visine vulkani, koji mogu provaliti svaki čas. Pa ipak on nije bježao sa straže, iako je opazio, da se njegovo malo stado nedjeljom umnožava sumnjivim tipovima. Ovi nisu pred svetohraništem prigibali koljena, a dolazili su samo iz dosade ili zlobe — da čuju osudu grieha, koji se slavodobitno širio i nečistim dahom razpirivao paklenu vatru.

Zakona nije bilo, a tako zvane vlasti bile su predaleko, da zaštite slabe i nadgledaju silnike. Najbliža je željeznica bila udaljena 6 - 7 sati. Jedna je mala željeznica dovozila doduše ugljen i željezo, ali odkako je izbio štrajk, nije radila, pa su vagoni mjesto ugljena i željeza bili puni sniega i leda.

O. Pavao je doista bio »na straži«, kako je rekao Tim. Bez ikakve ljudske pomoći bio je na svojoj postaji kao glas vapijućega u pustinji — a njegove su rieči u posvemašnjoj tmini nailazile samo na prkosnu jeku.

Pa ipak je u malome svetištu plamsalo nepomućeno crveno svietlo, a mladi se, nekršteni Edvin krao u sutonske časove unutra i sjedio nepomično upirući na oltar svoje velike oči.

Težka zadaća...

O. Pavla je vrlo zanimalo, što misli Edvin u tim časovima pred oltarom, ali ga nije ništa o tome pitao. Možda se je pod nevidljivim zrakama Sunca pravde budila ta mlada duša, kao što se pod zrakama proljetnoga sunca budi sjeme, što počiva u zemlji. Možda je

ovdje Gospodin djelovao čudom milosti nevidljivim ljudskome oku. — Ali nitko od susjeda u čitavom kraju nije dielio misionareva mišljenja. »Mladi đavao«, Edvin Dorne, igrao je kod svakoga zlodjela glavnu ulogu.

»Ja ću dječaka tužiti, ako ovdje uobće postoji zakon,« puhao je debeli, stari posjednik Noris, kada je kao tvrdi prezbiterianac nakon dugoga oklievanja prestupio prag papinske crkve i to samo zato, da traži misionareva štićenika. »Svakoga mi tjedna ukrade iz dvorišta jaja i kokicu. Zar je to kršćanski uzgoj?«

»Dragi gospodine, vi sigurno ne mislite, da želim dječaka uzgojiti za kradljivca kokoši. Nadoknadit ću vam štetu.«

»Ne trebam vaših novaca,« odvrati ukočeno stari posjednik. »Noris može pregorjeti gubitak od nekoliko kokoši, da druge ne tereti — ali protestiram protiv toga, da se takav mladi razbojnik uzgaja u kršćanskoj zbornici. Ako ste službenik Gospodnji, pobrinite se, da nešto boljega nauči i da bude kažnjen.«

»Dragi prijatelju,« blago će misionar. »Ja činim sve, što mogu. Prije šest sedmica našao sam toga biednika napola smrznutog pred vratima. Poznavao je ime Božje samo iz zakletve i proklinjanja. Dosada ne shvaća još kršćanski zakon i ne razlikuje dobro od zla.«

»Tada mu to valja bičem usjeći u dušu. Neka mi još samo jednom dođe u blizinu, onda ću ga ja naučiti, da ne će nikad više zaboraviti.« I debeli se prezbiterianac okrene ponosno i ode učvršćeniji u svome uvjerenju: papinstvo je mati svega zla.

»Edvine,« zovne misionar, kada je posjetnik otišao. Mislio je, da stari posjednik ima u neku ruku pravo. Dječak mora biti kažnjen. Odviše mu je popustio ra-

čunajući s njegovim neznanjem, ali sada mora poduzeti strože mjere.

»Velečastni, vi zovete Edvina?« oglasi se Kata. »Bog znade, kuda je otišao, a odnio mi je polovinu moga maslaca. Došao je k meni i zatražio čašu maslacevog mlieka. To je vrlo dobro za mladiće, koji tako naglo rastu kao Edvin, pa mu stoga to rado spremam. Ali jedva sam se okrenula, nestalo je mladoga kradljivca s najljepšim komadom maslaca s police.«

»Pa kuda je otišao?«

»Preko brda! On se sada neprestano skiće i ja mislim, da to ne valja. Ali ja si zbog njega ne ću više razbijati glave,« doda Kata, kad je opazila, da je misionar ozbiljno zabrinut. »S divljakom, kakav je Edvin Dorne, ne da se ništa učiniti. Mislim, da bi moglo biti izpravno ono, što ljudi o njemu govore,« zaključi Kata i kimne značajno glavom.

»Pa što govore o mome buntovnom štićeniku?«

»Ne ponavljam rado ovakve pripoviesti,« odgovori žena oklievajući.

»Želim saznati sve, što vam je poznato o tome dječaku,« odvrati ozbiljno svećenik. »Da je oplienio kokošinjak posjednika Nicholsa, to već znam. Što je još učinio?«

»Ne radi se o tome, što je učinio, iako je već toga dosta. Ali njega se svi boje, jer kažu, da nije rođen od žene, već je vukodlak, kojega je Dan Rurke donio preko mora. Pripoviest — ali ja ipak ne bih smjela pripoviedati takve gluposti pred ovako svetim čovjekom, kao što ste vi, velečastni.«

»Nastavi!« reče misionar, koji se uz neznanje i praznovjerje, što ga okruživalo, vježbao u strpljivosti: »Dakle Edvin je vukodlak! Što ti pod tim razumievaš?«

»Jednu vrstu đavola, koji stanuju u staroj zemlji na brdima izpod pećina, a koji put i na moru. Ti stvorovi nisu baš zlobni, ali koji puta čine mnogo štete te ojađuju i muče ljude. No ako ih tko znade na čaroban način svladati, tome pomažu i rade bolje nego smrtni čovjek. Moja mi je majka pripoviedala, da su vukodlaci pali anđeli, koje Bog nije strovalio u pakao, već ih je protjerao u zemaljske močvare.«

»Kato, Kato,« reče svećenik smijući se. »Mislio sam, da ste pametniji, a da biste vjerovali u tako liepe bajke. Jadni je Edvin samo neuzgojeno i zapušteno diete. Ljudi grieše isto tako, kao što su griešili i anđeli. A vaši vukodlaci nisu ništa drugo već djeca palih ljudi, koje moramo poučiti i spasiti, ako je moguće.«

»Velečastni, vi to znate bolje negoli ja,« s poštovanjem će Kata. »Ali Edvin ipak ne će, da ga krstite. Jučer je Tim s njime govorio i rekao mu, da ako đavao ima u svojoj vlasti i njegovo tielo i dušu, da će ga on svezati i izliti na njega svetu vodu, pa kud puklo da puklo. Nato je mladić skočio i pobjegao kao divlji pas iz sobe.«

»Njegov je strah pred krštenjem zaista neobičan,« odvrati zamišljeno misionar. »Ali ja ću govoriti s Timom, zašto mu je prietio krštenjem. Mladić se u njegovim godinama ne smije krstiti protiv volje. Svi mi moramo biti jako strpljivi. Sjetite se, Kato, kako je samo dragi Bog strpljiv sa zlim i opakim svietom.«

I mladi se svećenik vrati u sobu. On je već davno uvidio, da upravo njemu treba najviše strpljivosti, jer ga je beznadni nerad, na koji je bio osuđen, više umarao nego najveća i najteža djelatnost. Ali to je sam odabrao pa je bar za neko vrieme morao ovdje ostati.

»Ja sam glas vapijućega u pustinji!« Ove su rieči

velikoga Predteče odjekivale dušom mladoga misionara te ga izpunjavale utjehom i snagom.

Ah, pustoš je u Strajkers Noču bila još nepristupačnija i osamljenija nego judejska pustinja, gdje je napastnik šaptao Spasitelju molitvu, po kojoj će kamenje postati hljebovima. Svećenik se zagledao u niz snježnih brda: prkosno i hladno nizao se vrhunac za vrhuncem, ponor za ponorom, strmina za strminom...

Nije li isto tako nemoguće svladati zle sile, koje su se protiv njega urotile — kao i bez vodiča naći put preko tih smrznutih visina?

»Velečastni, došao je g. Garahan i kaže, da ima s vama posla,« najavi mu Tim. Prigušeni glas, kojim je to rekao, i mračni pogled odavali su, da ga posjet nije baš razveselio.

»Što? Zar g. Garahan?« reče misionar obrativši se od prozora prema vratima, na kojima se pokazao snažni zdepasti čovjek s ogromnom glavom, izbočenim usnama, velikim zubima i malim očima, koje su virile izpod gustih, zamršenih obrva.

Prietnja...

»Sjednite, g. Garahane! — Time, možeš izaći, hoću da budem sam sa g. Garahanom.«

Kada je Tim očito nezadovoljan izašao iz sobe, sjedne misionar posve mirno u veliki naslonjač, kao da je htio umiriti posjetnika, čiji je pogled nesigurno lutao po sobi.

»Rekli ste, da imate sa mnom posla,« započe Garahan surovim, usiljenim načinom. »Ja sam trgovac i ništa drugo pa sam kao takav došao i k vama. Što želite od mene?«

Misionar pogleda izpitujući bezdušnoga govornika.

»Gospodine Garahane, jeste li vi katolik?« upita svećenik mirno.

»Moji su pređi bili katolici,« odvrati čovjek izbjegavajući odgovor.

»Onda ste sigurno i vi uzgojeni u katoličkoj vjeri.«

»Da,« odgovori nevoljko upitani.

»Tada bez sumnje znadete, kakav mora da je odnošaj između katoličkoga svećenika i puka. Vi znate, da su svećenici obvezani, da koliko mogu, vode, pouče i zaštićuju narod. A ja sam vas, gospodine Garahane, pozvao, da zaštitim svoje ljude.«

»Pa što ja imam s vašim narodom?« upita Garahan zlovoljno.

»Vi ga duševno i tjelesno upropašćujete,« odgovori ozbiljno svećenik. »Vi bez dopuštenja i protiv uslova svoga zakupničkoga ugovora držite krčmu.«

»Ako ste došli ovamo, da pazite, drže li se uslovi, i da li tko ima dozvolu ili ne, onda je najbolje, da izmienite odielo,« drzko će Garahan.

U misionarevim očima zasja plamen. Pod redovničkim se odielom krio ponosni duh, kojega je i samo kršćanstvo često vrlo težko držalo na uzdama.

»Ja sam ovdje, da držim zakon Božji, s kojim se slažu svi ljudski zakoni. Nisam vas pozvao, da vam tumačim zakone, iako znadem, da vam oni izričito zabranjuju prodaju alkohola ma u kojem obliku.«

»Ja ne prodajem nikakva alkohola,« odvrati mrko Garahan. »Oni, koji to govore, lažu, jer ja za to ne uzimam nikakva novca.«

»Razumijem! Vi prodajete brašno i druge živežne namirnice pet puta skuplje negoli vriede, a uzto pružate ljudima piće i tako mamite zaslieppljene radnike. Oni ostavljaju kod vas i posljednju paru, koja bi mož-

da njihovim ženama i djeci spasila život. Sramota! Stidite se, gospodine Garahane! — Čovječe, zar nemate ni srdca ni duše, da na ovaj način trgujete s nevoljom, slabоćom i biedom? Kako vi uobće možete spavati? Zar ne dopire do vas jecaj umiruće dojenčadi, čiji su jadni otci umjesto da kupe mlieko, trostruko platili rum i time vam dali sve, što imaju? — Vi po svoj prilici niste posve zaboravili svoga vlastitoga nedužnoga djetinjstva, svoje majke ni Boga, kojega vas je naučila poznavati u molitvi. Ta i vi imate dušu, koju morate spasiti! Gospodine Garahane, radite već jednom u ime Božje kao čovjek!«

»Ako je to sve, što ste mi imali reći, onda idem. Moja je trgovina moja briga, i nijedan se svećenik niti župnik ne treba za nju brinuti,« reče bezdušnik i digne se.

»Zar je to vaš odgovor?« upita misionar gotovo zapoviedajući posjetniku.

»Jest, to je moj odgovor!« odvrati Garahan.

»Onda molim još samo jedno!« nastavi svećenik. »Govorio sam vam kao prijatelj, posrednik mira i sluga Božji. A sada vam govorim jednostavno kao čovjek čovjeku i kažem vam, da ću učiniti sve, samo da uništim tu ogavnu trgovinu, pa morao se obratiti i na samoga predsjednika države.«

»Bolje će vam biti, da to ostavite u miru,« siknu Garahan nagnuvši se prema misionaru toliko, da je ovaj osjetio njegov okuženi dah. »Bolje je, da se ne miešate nigdje u tu stvar. Pazite!... Vaš je život u mojoj ruci — razumijete li? — u mojoj ruci!« ponovi zaprietivši se pesnicom.

»Moj život kao i život svakoga čovjeka u Božjoj je ruci!« odgovori odvažno svećenik. »Ali budući da mi se grozite, kažem vam otvoreno, da ću pod svaku cienu vršiti svoju dužnost među biednim i bezpomoćnim stvorovima, u čijoj sredini živim. I vi me ne možete prisiliti da šutim.«

»Vi se dakle želite umiešati u tu stvar?«

»Da, ja to želim i ja to hoću!« odvrati mirno svećenik.

»Dobro, onda si nosite i posljedice. Odkada je Dan umro, držao sam pse daleko od vas. Vi već odviše znadete; ali će se pokazati — i to naskoro — tko je ovdje gospodar! Vidjet ćemo!« Tom prietnjom izjuri Garahan na vrata.

»Velečastni, što ste rekli Garahanu?« upita pošteni Tim, kada je poslije nekoliko časaka ušao u sobu. »Ah, vi mora da čeznete za mučeničkom krunom, kad se usuđujete izazivati ljude njegova kova.«

»Već je vrieme, da mu netko kaže istinu u lice, kao što je i vrieme, da netko posreduje. Rekao sam g. Garahanu, da ću stati na kraj poslu, što ga tjera u svojoj trgovini. Ta poznata ti je protuzakonita trgovina, koju taj krvopija vodi s biednim pukom.«

»Sigurno, ali smrtni se čovjek ne smije miešati u te stvari. A kako je samo mrko pogledao mene i Katu, što uz njega ne pristajemo! To znači, da on drži »tajnovite« kao pse na uzici i da ih može poslati kada i kuda hoće. — A vi, vi velečastni! — Kako bih bio sretan, da okrenete leđa tome prokletom mjestu, dok je vrieme!« I pošteni sluga počne od odanosti i straha glasno jecati.

»A što! Ta to je glupost!« reče posmiehom misionar. »Za koga ti mene držiš? Nisam li ja mužkarac, a da ne kažem svećenik? Zar ću radi najneznatnijeg znaka opasnosti jednostavno ostaviti svoju postaju?

Nisam li ovdje, da svladam đavla i sva njegova djela?«

»Sigurno, sigurno! Zato vam je Bog i dao smjelo i vjerno srdce odvažnog pješaka. Ali đavao i Garahan imaju bolji dio — sigurno topničtvo!«

»Onda moramo nabiti i mi topove,« bijaše vedar odgovor.

»Mislim, da je to uzaludna muka,« odvrati stari vojnik i potrese zamišljeno glavom.

»O ne, Time,« zasjaše oči govornika, »u službi našega Gospodina nema uzaludne muke. Tko se uviek za njega bori, konačno će pobiediti, iako je slab. Mi možda ne vidimo pobjede i ne čujemo pobjedničkoga klicanja, ali gdjekad i gdjegdje ipak pobjeđujemo. Pa ako se spasi i samo jedna duša, gane jedno srdce ili se maleno diete dovede k Božjoj ljubavi i svietlu, to se nismo uzalud borili. — Tako ću nastojati da stanem i tom neredu na kraj, pa latio se đavao i g. Garahan najgorega sredstva.«

»Andi«

Neobuzdani je misionarev štićenik jurio međutim preko brda. U jedan je džep stavio slastni maslac crvenokose Kate, a u drugi šećer, rižu i ostatke drugih jela, što ih je u zgodan čas ukrao. Polovicu kokice, koja je bila određena svećeniku za ručak, nabio je u šešir. Žurio je uz dimnjake, rudokope i kolibe, obišao trgovinu g. Garahana i nastavio put, dok nije stigao do svoga starog doma, biedne kolibe, u kojoj je prije dva mjeseca umro Dan.

»Mir, lore!« dovikne on psu, koji je poskakivao od radosti, kad je došao u svoje staro prebivalište. »Prestani lajati, jer ćeš probuditi siromašnog Andija! Glupane, zar njušiš Dana? Zar ne znaš, da je umro i pretvorio se u dušu? — Dobro je imati dušu, dragi moj lore! Tada se čovjek ne mora bojati smrti, jer to ti je isto, kao da skineš kaput. Ali ti, lore, nemaš duše, a ja bih tako želio, da je imaš! Sa smrću je s tobom sve svršeno, dragi moj! A to je šteta, jer bi ti bio bolji drug od mnogih duša na dvie noge, koje ja poznajem. Legni ovdje i pričekaj, dok se vratim!«

Tada odgurne vrata, na kojima nije bilo ni kvake ni brave, i uđe u kolibu. Činilo se, da je još bjednija, nego što bijaše za Danova života. Pred ognjištem je klečala mršava, plavooka starica i nastojala svojim slabim dahom razpiriti nekoliko tinjajućih treščica. Iz kuta se čuo bolni kašalj jednoga dječaka, koji je izcrpljen ležao na hrpi slame pokriven Danovim medvjeđim krznom. Jadni je dječak bio u posljednjim časovima smrtonosne bolesti. Uzko mu lice bijaše bliedo i prozirno kao vosak, nemirna, slabašna ruka zgrčena, a napola zatvorene oči kao da je već slomila smrt.

»Andi,« toplo će Edvin, kad se približio biednome ležaju, »ja sam! Andi, ja sam — Edvin.« U taj se čas otvore velike crne oči, koje su gorile u groznici i svojim sjajem preobražavale to bliedo, izpaćeno lice.

»O, Edvine, upravo sam sanjao o tebi. Bilo mi je, kao da si u noći kod mene i daješ mi u usta hladan čaj — i pričaš liepe pripoviesti, koje si čuo.«

»Ah,« uz prigušeni će uzdah starica, »noćas mu je bilo vrlo slabo. Mislio je, da si kraj njega i svašta je bulaznio. Mislim, da je sada nešto bolje. Zar ne, Andi, bar malo?«

»Da,« odvrati dječak s bliedim osmiehom. »Kad

je Edvin ovdje, uviek mi je bolje. Sjedni, sjedni i pričaj! Baka ne zna drugo, nego plakati nada mnom.«

»Ah, biedna, izgladnjela starica slomljena srdca već se davno zaboravila smijati,« odvrati baka i otare suze poderanom pregačom.

»O, ne ćeš više gladovati,« reče Edvin i izprazni džepove i šešir. »Evo kokice za juhu, dvopek, šećer i čaj za Andija.«

»Kako si dobar!« klikne starica i pokupi pohlepno hranu. »O, dragi Andi, imat ćemo dobru, dobru juhu, koja će ti ogrijati srdce i ojačati dah. Dobru, dobru juhu,« mrmljaše ona, dok je odlazila da pripravi jelo.

»Pričaj mi, dok je nema!« prošapta Andi. »Pričaj kao prošle noći!«

»Ali ja prošle noći nisam bio ovdje,« odvrati iznenađeno Edvin.

»Onda sam sanjao. Mislio sam, da sjediš uz moj ležaj i pripoviedaš mi o liepome mjestu, gdje sada stanuješ, o oltaru i svietlu, koje tamo uviek gori, i o Onomu, za koga veliš, da mu ne smiješ izgovoriti imena.«

»Ne,« odvrati Edvin, »ti i ja ne smijemo izgovoriti njegovoga imena. Dan me je jednoć skoro ubio, kad sam se usudio to učiniti. Sada me to ni najmanje ne čudi. I sam otac, koji znade sve, što piše u knjigama, skida kapu i duboko sagiba glavu, kad izgovara sveto Ime. To ti je samo za one, koji su kršteni.«

»Pa i ja sam kao malo diete bio kršten,« odvrati Andi. »To mi je prošle noći pripoviedala baka. Rekla je, da moja majka nije bila kao ona i otac, već je molila i išla u crkvu pa me je dala krstiti.«

»O, onda si sretan, pa je za tebe liepo umrieti i odbaciti ovo nekoliko kostiju, da pođeš u nebo s Onim, koji te ljubi i brine se za tebe.«

»Znam,« prekine ga Andi, »o tome sam prošle noći sanjao. Ali meni je ipak malo težko, Edvine. Sjećaš li se, kako smo prošloga ljeta išli u veliku kuću, da prodamo ribe. Sjećaš li se sve one gospode i gospođa, koje su se zabavljale, i one stare gospođe s bielim uvojcima i liepom kapom, koja nam je dala bresaka?«

»Da, bile su izvrstne,« prekine ga Edvin i porumeni.

»Ja ih nisam mogao jesti. Moje je srdce drhtalo, i bilo mi je tako težko! Zamisli, dječak kao ja, na takvome mjestu! Kad pomislim, da je nebo veliko mjesto — onda mi se čini, da ću se i ondje osjećati tako tuđ i radije bih ostao ovdje, gdje mi je tako lako, i gdje sam kod kuće.«

Edvin je neko vrieme šutio, a onda reče: »Ne znam, ali ne vjerujem, da će ti ondje biti težko. Ta Gospodar neba bio je i sam malo diete. On se rodio u štalici, a nama ipak nije bilo tako zlo. Otac kaže, da on najviše ljubi ovako biedne stvorove, kao što si ti. O, budi bez brige, uz njega se ne ćeš osjećati tuđim... Baš kao ni ja. Pače ja se ugodno osjećam,« doda Edvin šapćući.

»Ugodno?« upita začuđeni Andi.

»Da,« odvrati Edvin. »Ne mogu ti reći zašto. Kad otac sa mnom govori, mislim na tebe, na lora, na svoje zečje stupice i kako bih ti pribavio koji kolačić. Težko mi je mirovati i slušati. Ali kad otac svira i pjeva, tada se tiho prikradem u kapelu, sjednem pred oltar i nekako sam od sebe mirujem. O, Andi, tamo je tako liepo, i onda se sjetim svega, što sam o njemu čuo, te bih mogao tako mirno prosjedjeti čitavu noć. A ni lor

ne trzne ušima. Položi samo njušku na moja koljena i ostane tako sjediti.«

»Onda si začaran,« neusiljeno će Andi.

»Začaran! Ala si lud! Ja bih mogao otići, da hoću, ali radije ostajem. I ti bi sigurno ostao, jer je tamo tako liepo kao ljeti, kad ptičice pjevaju, a zima odlazi.«

»Htio bih, da i ja to jednom osjetim, ali me straši tiha tmina, i drhćem od straha i studeni. Što misliš, Edvine, je li vrlo težko umrieti? Čuo sam, kad je baka rekla, da stvorovi kao što sam ja vrlo težko umiru.«

»Ah, ne slušaj, što krešti ova stara sova! Dan je bio velik i jak pa je samo na čas zadrhtao, i nije ga bilo. Kad je otac došao da mu pomogne, nije mu više bilo stalo za ovaj život. Pa, Andi, zato su tu svećenici, da pomažu dušama u nebo.«

»A bi li on mogao i meni pomoći?« zamišljeno će Andi.

»Kaži mu, da će dobiti moju kozu. Životinja je sada mršava, ali da joj možemo dati trave, davala bi opet dobra mlieka. Mene više ne će biti, da to vidim. Ah, Edvine, ipak mora da je strašno biti posve sam položen u tvrdu, hladnu zemlju.«

»Andi!« odvrati Edvin gotovo plačući, »ti ne ćeš doći u zemlju, jer ćeš se pretvoriti u dušu. Ja ti to ne mogu razjasniti, ali otac će ti sve reći i ne će od tebe baš ništa tražiti.«

»Znam..., on će mi pripoviedati i o križu, na koji su ga pribili. To je još više boljelo, nego će boljeti mene, kad dođe smrt.«

»Pa da!« odgovori prijazno Edvin. »A onda, misli na to, da možda i ne ćeš umrieti. Moglo bi biti, da te on ozdravi kao i druge bolestnike, pa ćemo opet, kad

padne snieg, loviti zajedno zečiće... Ali... da sam ja na tvome mjestu, radije bih odmah u nebo.«

»Ti, Edvine?« klikne Andi u čudu.

»Da, da sam na tvome mjestu..., ali nisam!« doda dječak, a glasom mu zadrhta prizvuk strastvenoga očaja. »Na meni je đavolski znak. Al što brbljam!?... Htio sam samo reći, da nisam kao ti. Lor i ja smijemo samo u tami sjesti do njegovih nogu. — A sada idem po otca. Ne boj se, on će sigurno doći. — Bako, sutra ću ti donieti novu kokicu, pa ne trebaš štedjeti juhe. — Andi, doći ću ti opet, budi siguran!«

Razkinuta uzda

Edvin je brzao kući i verao se kao mlada divokoza preko snježnih uzvisina i zaleđenih pećina, dok je lor u divljoj radosti poskakivao i lajao. — Ali Edvinu danas nije do igre. Andijev ga pogled raztužio i opominjao, da ne gubi vremena, ako hoće, da svećenik pomogne njegovom prijatelju.

Kako će to misionar učiniti, Edvinu nije bilo jasno, ali svietlo vjere, koje se budilo u njegovoj duši, probudilo je u njemu sladku nadu i nježnu ljubav. — No otac, »stražar visina«, nije mogao znati, što je sve njegov učenik naučio u tihoj tmini do nogu svoga Učitelja. — Imao je dosta uzroka, da bude s Edvinom nezadovoljan. Tužbu posjednika Norisa sliedilo je najmanje pol tuceta više manje težkih obtužbi protiv nepopravljivoga grješnika.

U prozor udovice Brianove bacio je grudu sniega i razbio ga. Udavio je psa Moranovom vrataru, jer je ovaj izbio lora. Izćuškao je tri dječaka, jer su ga nazvali svećenikovim robom. Ali najtežu je obtužbu donio Ivan Rijan, najvjerniji župljanin otca misionara.

»Mladi je nitkov Edvin bio do oko ponoći u krčmi g. Garahana i tamo s drugima galamio.« Misionar se uozbilji.

»Rijane, jeste li u tome posve sigurni?«

»Rekao mi je to Luka Filej, koji je već kasno morao nešto iz trgovine donieti, jer mu je žena bolestna, pa je tako vidio dječaka.«

Misionar iznenađen odvrati: »Ali on spava u komorici pokraj moje sobe i uviek je već u krevetu, kad ja oko 10 sati idem na počinak. Istina, ja čvrsto spavam, ali mi je nevjerojatno, da bi dječak mogao izaći i vratiti se, a da toga ne bih opazio.«

»Velečastni, ne poznate vi njega. Taj vam se dječak penje i skače kao mačka. Dopustite, da vam kažem, da se čitava župa čudi, kako se vi zauzimljete za njega. Da ga »tajnoviti« nahuškaju, mogao bi vam zapaliti crkvu i krov nad glavom, kao da pali snop slame, jer je obilježen vražjim kistom.«

Otac se na tu dobro namjernu opomenu ozbiljno zamisli. »Bio sam s dječakom odviše dobar — svaki to kaže. Morao sam ga poslati u kakav zavod, daleko od svih prijašnjih utjecaja,... a to ću odmah i učiniti. Nemoguće mi je, da ga sam uzgojim. Treba mu jača ruka od moje...

»Edvine!« pozove on strogo dječaka, koji je upravo snježnom stazom dotrčao po prijatelja, koji će pomoći Andiju.

Edvin se uplaši. Nikada još nije čuo misionara tako strogo govoriti.

»Gdje si bio jutros?« upita svećenik, kad je dječak crven i zapuhan otvorio vrata.

»Gore kod — kod Andija! Danas mu je vrlo zlo i moli, da dođeš k njemu i da mu pomogneš kao Danu.«

»Tko je taj Andi i gdje je?«

»U staroj kolibi, gdje je bio Dan,« odvrati Edvin i doda revno: »Ja ću s tobom, pokazat ću ti bolju stazu negoli one strašne noći.«

»Ne, poslat ću najprije u kolibu glasnika, da vidi, je li istina, što govoriš. Žao mi je, Edvine, da ti više ne mogu vjerovati.«

»Ne možeš mi vjerovati?« upita potučeno Edvin.

»Ne,« nastavi misionar načinom, koji na priproste ljude silno djeluje. »Mučio sam se, da te poučim o istini i poštenju, ali ti nisi htio učiti. Nadao sam se, da ćeš brzo poprimiti sve dobro, ako te uzmem u kuću Božju, zadržim uza se i učinim svojim malim bratom i prijateljem. Ali ti si me prevario, i sada znam, da su ovdje surovi i zli ljudi tvoji učitelji i vođe. Danas sam čuo, da noću ustaješ i ideš k g. Garahanu.«

»To ti je rekao Filej, i ja ću mu već zato razbiti glavu.«

»Ne ćeš! Ti uobće ne ćeš više ni tući, ni galamiti, ni svađati se, ni krasti — jer danas poslije podne imaš da ostaviš ovu kuću. Poslat ću te u školu u Richardsville. Tamo ćeš naći dobar dom, braća će te poučavati i mudro uzgojiti, pa se nadam, da ćeš postati dobar i vjeran katolik.«

»Ti ćeš me — odavle — poslati?«

»Moram,« odgovori čvrsto svećenik, koji nije htio pokazati, kako ga se dojmio drhćući, bojažljivi prizvuk u dječakovu glasu. »Ne mogu te više ovdje držati, kad mi se čini, da ovdje učiš samo zlo. Želim, da poslije podne pođeš sa Timom, koji ima posla u gradu. Ja ću pisati bratu Ksaveru. On mi je prijatelj pa će se dobro pobrinuti za te.«

»I ti misliš, da ću ja ići?« protisnu Edvin i zabaci

glavom kao mlado ždriebe, kad prvi put osjeti uzde. »Došao sam k tebi protiv svoje volje. Došao sam uzprkos prietnjama i udarcima, jer sam to obećao Danu i dao mu ruku. A prošle sam noći bio kod drugova, jer — jer —« Edvinov glas zadrhće, »bio sam zbog nečega, što ti nikada doznati ne smiješ. Ako me ne ćeš zadržati ovdje, vratit ću se k drugovima u brda.«

»To ne! Ti si meni povjeren, i ne ću da te guram u propast. Hajde u svoju sobu i pričekaj, dok se Tim spremi. Hajde, Edvine!«

Divlji, neobuzdani dječak ne usudi se oprieti misionaru. Uleti u malu komoru i baci se na krevet u divljoj srčbi. Otac zaključa za njim vrata.

Iza tri sata zaustavi se Timov konjić pred sakristijom, dok mu je gospodar sjedio zavijen do nosa u krzno na saonicama.

»Evo me, velečastni!« reče Tim. »Morao sam čekati, dok je Kata izgladčala Edvinove nove košulje i sve mu stavila u torbu.«

»Jesi li poslao glasnika u Rurkeovu kolibu?« upita misionar.

»Jest! I sve, što je dječak rekao, točno je kao Evanđelje. To je Andi Magi, koji leži težko bolestan i moli, da dođete. Ali, velečastni, to je tako osamljen i užasan put! Mislio sam, da bi bilo zgodno, kad biste uzeli sa sobom Riana ili...«

»Glupost, ja poznam put. Time, držiš li ti mene za diete ili strašljivu ženu? — Poći ću odmah k jadnome djetetu! — Evo pisma za brata Ksavera. Daj mu ga osobno i govori o Edvinu, što bolje znadeš i možeš!«

»Da, da, ja ću to već urediti za toga mladoga nevaljalca. Uzprkos njegovim nevaljalštinama bit će mi težko bez njega. Pa i Kata je plakala, kao da joj je

vlastito diete. — Ali je dobro, što ga šaljete onamo, gdje će ga obuzdati čvršća ruka.«

»Čvršća ruka! Da, to je obćenit sud,« mišljaše misionar i pođe prema sobici, gdje je ostavio svoga sužnja.

U misionarevu se dušu ušulja neugodan osjećaj neuspjeha i malodušnosti. Dječak je za njega bio u neku ruku »utjelovljena surova narav«, a biskup ga je ovamo poslao, da on tu narav upozna i oplemeni. Na tome je dječaku mogao položiti izpit svojih sposobnosti — a sva su mu nastojanja bila uzalud. Kako se dakle mogao nadati, da će obratiti okorjele grješnike i ljude pune divljih strasti i predrasuda. — S gorkim osjećajem vlastite nemoći otvori svećenik vrata — ali — sobica bijaše prazna.

Prozor visoko na zidu provaljen je čvrstom rukom... Edvin je, kako se prietio, pobjegao opet u brda, vratio se zauviek k drugovima i neobuzdanom barbarstvu, što je otac bolna srdca pošteno osjećao.

K bolestniku...

»Velečastni, ja si više ne ću radi njega razbijati glave,« reče Tim, kad mu je svećenik smeteno i prestrašeno rekao, da je Edvin pobjegao. »S ovakvim lopovom, kakav je Edvin, ne možete ništa. Ta on i onako ne bi ostao u školi. Samo bi zavađao ostale učenike i smetao drugima. Baš je dobro, da ste ga se riešili. A budući da sada ne moram u grad, mogu vas pratiti na putu k bolestniku.«

»Izvrstno! Samo čas, Time, odmah sam ovdje!« Otac se požuri u kuću i spremi najpotrebnije.

»Tko su ti Magi? Poznaš li ih?« upita otac uzpinjući se u saonice.

»Naravno! I malo dobra o njima znadem,« odvrati Tim i potjera svoga konjića u oštri kas. »Terens Magi bijaše jedan od najsmjelijih crnih đavola, što su ikada hodali po zemlji. Bio je div, kradljive ruke i vatrena oka, a pestnica — jao — njezinom se udarcu ništa nije suprotstavilo. Prije dvanaest godina vladao je on ovdje u brdinama, i nitko se nije usudio učiniti štogod protiv njegove volje. Čuo sam, da je on »tajnovite« huškao; u početku htjeli su oni da preuzmu sami nadzor nad pečenjem rakije. On je pravio tako pitku rakiju, kao da je došao iz stare zemlje.«

»Time, Time,« prekine ga svećenik i zaprieti prstom, »bojim se, da si je ti više puta okušao.«

»Jesam,« prizna Tim i žmirne očima. »Trpio sam onda od užasnoga reumatizma, a rakija mi je čudesno pomagala. Ali moja mala bočica nije Magija ni pomogla ni odmogla. Njegova je roba išla drugim putem i gasila žeđu drugim ljudima pa ih je tako promienila, da su izgubili glavu i postajali sve gori. Jedne je noći prije deset godina došlo u Magijevu tvornicu dvadeset redara. Jednoga je od njih Terens usmrtio i zato bio osuđen na doživotnu robiju. To je ubilo njegovu vrlo blagu i osjetljivu ženu. Čudnovato, Terens je uzprkos svojoj surovoj naravi bio prema njoj i djeci uviek dobar. Imali su troje djece. Dvoje je rano umrlo, a bolešljivi Andi ostade na brizi staroj Magijevoj majci. Činila je za njega sve, što je samo mogla. Radila je i štedjela pa mu je mogla dati koru kruha sve dotle, dok nisu izbili zadnji nemiri. Sada je i ona izgubila posao, i jadni je dječak od studeni i glada na smrt obolio. Ne znam samo, kako to, da vas poziva, jer Magijeva majka nikada ne prigiba koljena, a dječak je isto tako divlji kao i Edvin. Oni su bili uviek dobri prijatelji — ukoliko jedan slabunjavi dječak može da bude prijatelj čvrstoga mladića, kakav je Edvin. Ali čuo sam, da su Dan i Terens bili iz istoga mjesta, iz stare zemlje i veliki prijatelji.«

Dok je Tim brbljao, mali je konj odvažno kasao dalje. Došavši do mjesta, na kojemu se »Medvjeđi vrh« dielio u više zaravanaka obraslih crnogoricom, povuče Tim uzde: »Žao mi je, da vas ne mogu dalje povezti, ali ovom stazom može se samo pješke.«

»Vidim, vidim,« odvrati misionar. »Nekako ću već stići do cilja. — Do viđenja!«

Misionar se uputi odvažno prema maloj kolibi. Nakon sata hoda ugleda slabi oblačak dima, koji se iz kolibe dizao sjenovito prema zimskome nebu. — A daleko iza njega šuljala se posve neopaženo i nečujno neka druga sjena, plod grieha i biede, koja je vladala nad tim visinama, do kojih još nije bilo doprlo svietlo ljubavi.

Je li to, što se šulja kroz guštaru crnogorice i u zaštiti visokih oštrica obilazi snježne uzvisine, je li to prikaza? Sad sliedi stopu po stopu otca Pavla, a onda se opet sakrilo za stienu — je li to biće divljih i krvavih očiju, siede neočešljane glave i brade — životinja ili — Bože, milostiv budi našoj propaloj naravi — je li to čovjek?

»Bako, misliš li, da će doći,« pitao je opetovno Andi promatrajući igru sunčanih zraka na vlažnoj

stieni. »Sjene se već šuljaju u moj kut, mora da je blizu podne. Misliš li, da će doći svećenik?«

»Ne znam, diete! Ja uobće vrlo malo znadem o svećenicima. Nemoj se žalostiti, ako ne dođe. Ta može li on za tebe učiniti više negoli tvoja stara baka? Daj, da ti stavim topao rubac na grudi, da ti ne bude zima!«

»Ne, ne,« stenjaše Andi. »Sada me baš ništa ne boli. Prolazi me samo neki drhtaj, i moram neprestano misliti na pticu, koju sam uhvatio u zamku. O, kako je udarala krilima! Bako, kad opet ozdravim, nikada više ne ću loviti ptice!«

»Jadno diete, ta nikada im nisi ništa nažao učinio,« jecala je baka.

»Bako, kad ozdravim, nosit ću ti drva za vatru i ne ću više trčati s Edvinom naokolo, da ostaneš sama kao dosada... A jadna naša koza ne će više oskudievati, dok bude zelenih mjesta na obroncima. Kad opet ozdravim, bit ću mnogo bolji.«

»Bio si uviek dobar, predobar za ovaj crni, opaki sviet!« odgovarala mu baka.

»I možda,« nastavi dječak uz velik napor, »možda se otac oslobodi i dođe. Onda će nam opet biti liepo: svaki dan zdjela toplih krumpira i skorupa i posuda s čajem na peći — a ti — ti ćeš se ogrnuti toplim crvenim rubcem.«

Staklene su dječakove oči zasjale, i kušao je da se pridigne na svome biednome ležaju. — Jadna je starica znala, što znači taj nenadani titraj životne nade kod njezinoga bolestnog unuka.

»Kako bi bilo liepo, da se otac vrati!« nastavi Andi. »Bio nam je uviek tako dobar, zar ne, bako? Kad sam bio još posve malen i bolestan, uzeo bi me često u naručaj i dao da spavam na njegovim grudima. I sada, kad ne mogu spavati, čini mi se, da čujem jaki kucaj njegova srdca kao onda. O, da nam se samo vrati, kad bih samo... svoga otca...« Jaki kašalj potrese slabašnim tielom dječaka. Slabe mu sile klonule, pa je još samo kao kroz san osjetio neku jaku ruku, koja ga je pridigla, i čuo, kako mu netko blagim glasom šapće prijazne rieči.

»Još samo kapljicu lieka, moje diete! Dobro — još jednu! — Ne plačite, dobra ženo, to je samo nesvjestica. Eto vidite, već dolazi k sebi. Još malo, diete!« Kad Andi pomalo dođe k sebi, ugleda ozbiljno i dobrostivo lice, što se nadvilo nad njim. To bijaše misionar.

Dva je podpuno sata ostao uz umirućega dječaka. Bili su to časovi puni sladkoga iznenađenja. Našao je ovdje nevinu dušu, koja je u nekoj neodređenoj i neizvjestnoj čežnji gorjela za posvećujućom milošću, da se uzdigne k Bogu.

Siromašna je starica izvadila iz priprostoga sanduka Andijev krstni list. Podpisao ga je neki misionar, koji je prije posjećivao ovo malo stado bez pastira. Andi je priznao, da je nekoliko puta bio u nedjeljnoj školi, dok dječaci nisu počeli govoriti, da je Tim vrlo zao čovjek. Ali ni krstna milost ni Timove pouke nisu mogle u Andijevu dušu usjeći vjerskih istina. Pa ipak ih je on znao, i misionar je nakon nekoliko pitanja uvidio, da je dječak dobro upućen u sve, što je potrebno.

»Edvin mi je sve rekao,« razjasni umirući. »On mi svaki dan dolazi i uviek mi donese dobrih stvari za jelo i piće. Da njega nema, baka i ja davno bi već bili umrli. A onda mi priča sve ono, što ste mu pripoviedali. Mi smo si bili uviek dobri, i ako sam ja bio bo-

lešljiv, a on tako smion i jak. — Kad ga nema, redaju se preda mnom slike o svemu, što mi je pričao. Baka veli, da imam vrućicu, kad o tome dan i noć govorim.«

»Pa što vidiš, diete?« upita ga blago svećenik.

»Malo djetešce u štalici pa onda Majku, koja je s njim noću pobjegla pred zlim kraljem... i dječaka, koji je radio sa čekićem i pilom, kako mi je Edvin rekao. Zatim ga vidim, gdje kao odrastao čovjek lieči bolestne, sliepima vraća vid, uzima u naručaj malu djecu i voli ih. Pa i mrtvima vraća život i snagu... A onda... Onda ga vidim na križu, a pod križem svetu Majku, gdje plače... i svetog Petra s vojnicima... i Ivana, koji je stajao pod križem, i kojega je on najviše ljubio. — A kada je u noći hladno i tamno, a baka spava, tada mislim na ono, što mi je Edvin rekao, kako je on u crkvi, gdje pred oltarom gori crveno svietlo... — Da mogu k njemu, bio bi on sigurno dobar prema meni, a smrt mi ne bi bila tako težka... samo da mogu k njemu,« šaptao je zamišljeno dječak, »ja znam, da bi mi on pomogao.«

»Biedni moj mališu,« odvrati svećenik suznih očiju, »on će ti pomoći! Jer gle, Edvin ti nije sve rekao. Ako si tako bolestan i slab, da ne možeš k našemu Gospodinu, doći će on k tebi.« Sada progovori misionar tihim, blagim glasom o tajni ljubavi, po kojoj bi još ove noći mogao sam Bog posjetiti njegov dom i svratiti se u njegovo srdce.

Oči umirućega djeteta zasjaše, a uzko, bliedo lišce preobrazi takva vjera i pobožnost, kakve misionar još ne vidje.

»O, to je previše za sirotu, kao što sam ja, ta to je za njega prosjačka rupa! Ali ako baka pomete i malo

očisti, ne će biti tako loše. Ta i on bijaše siromašni dječak.«

»Da,« odvrati otac Pavao, »ne brini se, diete, za svoj stan. Jedno samo mjesto mora on naći liepo i čisto, a to je tvoje malo srdce. Da vidimo, ima li ovdje još štogod da se očisti prije nego on dođe.«

Tada uze misionar mršavu dječakovu ručicu u svoju te ga s nekoliko pitanja izpovjedi. Budući je ponio sveto ulje, podieli mu i svetu pomast.

»Edvin je rekao, da bi me to moglo ozdraviti, ali ja mislim, da ne će.«

»To moramo prepustiti dragome Bogu, koji znade, što je za nas najbolje,« odvrati svećenik. »Ako nam on ovu biednu zemlju zamieni s nebom, to moramo veselo k njemu, kao što malo diete trči u naručaj dobroga otca. — A sada te moram malo ostaviti, da ti donesem dragoga Boga, za kojim čezneš. On će ti pomoći i razpršiti bol i smrtni strah. Moli, dok mene nema. Govori: Sladki Isuse, smiluj se mojoj slabosti, pripravi moje srdce za svoj dolazak i po milosrđu svome dođi k meni!«

»Hoću, hoću! govorit ću to, dok se ne vratiš. Hoćeš li skoro doći?«

»Da,« odvrati misionar i ustane. »Istina, do kapele je malo daleko, ali ja dobro hodam pa mislim, da ću se do večera vratiti. A sada zbogom, dobro moje diete!«

Kada je otac stisnuo malu, hladnu ruku, duboko ga dirnuo povjerljivi i vjerni pogled dječakovih očiju.

»To je Edvinovo djelo,« mislio je svećenik. »Jadni moj zasužnjeni mladiću! Krao je i lagao, da uzmogne hraniti toga maloga umirućeg — ta bolje nije znao! A moje je rieči ponavljao kao pripoviesti svome umirućem prijatelju, da ga razvedri. Te su rieči za Andijev

bistri pogled bile svietlo i istina, koja je njegovu dušu osvojila za Boga i nebo. O, Edvine, jadni moj sliepi Edvine, neka te Gospodin opet vrati u moj dom prije nego bude kasno.« — Dok se misionar spuštao gorskom stazom, pojavi se iza kolibe zapušteni lik i uđe bez rieči.

Starica skoči i klikne: »Terense, Terense, jadni moj sine! Andi, evo otca, diete, otac se vratio!«

»Andi,« progovori došljak, koji se samo na prvi pogled činio starim, a zapravo je bio orijaš u najboljim godinama. »Andi,« ponovi on zagledavši se ukočeno u malo, nejako biće, koje je bez rieči pružalo prema njemu svoje tanke ručice.

»Bože moj,« krikne čovjek i spusti se na koljena uz biedni ležaj. »Je li to Andi? Je li to sve, što mi je preostalo? Zar sam razkinuo okove i prkosio krvavim psima, koji su me progonili, samo zato, da to vidim?« — Ušutio je na čas. Čitavo mu je tielo drhtalo... a onda skoči i s uzdignutom pestnicom izusti užasnu kletvu.

»Otče,« protisnu Andi, »nemoj tako... otče... inače ću... odmah umrieti.«

»Diete moje!« uzdisaše biedni čovjek. »Jao, on umire, ja sam ga ubio... Majko, kapljicu rakije, brzo, brzo!«

»Gdje ću je uzeti!« odvrati zdvojno starica. »Ono malo hrane, koju nam je Edvin donosio, spasilo nam je u posljednje vrieme život. Kuda ćeš, Terense? Što ćeš učiniti?« poviče žena i uhvati sina za ruku. On jurne prema vratima.

»Pusti me, pusti! — Ako je potrebno, prodat ću i dušu đavlu, samo da spasim diete! Idem Garahanu, da

nabavim nešto za njega.« I čovjek gurne majku na stranu te izleti napolje.

»O, nesretni moj sine,« uzdisaše starica, »ako samo okuša rakiju, onda je gotov!«

Nato se starica vrati k Andiju, da mu nakvasi usta. I smiri ga varavom nadom.

»Otac je otišao, da ti donese hrane, mlieka i vina. Sada ćemo uviek imati svega dosta — on će ti kupiti liekova, pa ćeš ozdraviti.«

»Hoće li se skoro vratiti?« stenjaše Andi još uviek drhćući. »O, otče moj!... bako, hoće li me otac opet uzeti u naručaj? Bog je danas tako dobar prema meni... predobar. Tolike radosti!... A sada ću se malo smiriti i moliti ono, što mi je otac misionar rekao, jer već je tamno, a pod noć se i on vraća.«

Jedan sat kasnije, kada je Andi zapao u neki grozničavi san, unesena bi u kolibu prekrivena košara. Starica je izvan sebe od čuda pregledavala, što je unutra. Bilo je tu toliko vrsti jela i poslastica, kojima ona ni imena nije znala.

»Joj, joj,« klicala je prazneći košaru. »Misliš li, da je Terens Magi sve ovo platio?«

A glasnik, budalast mladić, sin g. Garahana, odvrati uz zlobni pogled: »Platio? Ta ima vremena!«

Na brdu...

Zalaz je sunca bio ove večeri slikovito liep. Nebo se prelilo sjajnim rumenilom, koje je odsievalo na snježnim vrhuncima.

Visoko gore, na najvišem bridu »Medvjeđeg vrha« sjedio je Edvin zagledavši se u zapad sunca. Do nje-

govih je nogu ležao vjerni mu lor. — Kad je Edvin provalio mali prozor svoje sobice, nastojao je da što dalje pobjegne, jer je osjećao, da više ne bi mogao odoljeti dobrostivom pogledu svoga zaštitnika. Bojao se, da ne podlegne.

»Bježmo, lore, bježmo!« klicao je i hitio sa svojim starim drugom uzbrdo.

»Ako se ne požurimo, poslat će me daleko od brežuljaka i pećina, morat ću u školu! Tamo bih morao čitave dane pisati i šarati, a kada ne bih što dobro učinio, tukli bi me i stavljali u zatvor... A ti, stari moj, nikada više ne bi smio k meni. — Ali oni nas nisu svladali, zar ne? Nije lako držati nas dvojicu na uzdi. Bježmo, što brže — to bolje!«

I dječak i pas skakali su u nekoj divljoj i slavodobitnoj radosti preko opasnih oštrica — ta razkinuli su sve veze, i pred njima je opet bio otvoren sviet.

Ali radost ponovno stečene slobode minu brzo. Edvin je sjedio na velikoj, gladkoj stieni nasuprot sunčanome zalazu. U njegovu se mladu dušu i sjajno oko uvukle sjene. On, smiono diete prirode, nije se bojao ni tihe osame ni noći. Mučile ga tužne misli. Da, on je »mislio«, i prvi je puta bilo to njegovo mišljenje popraćeno nekom neizvjestnom tugom. I njemu samome bijaše neshvatljiv taj težki osjećaj pustoši i praznine, ta bol njegove duše. Istina, bilo mu je težko i nakon Danove smrti, ali taj je osjećaj nalikovao čuvstvu mladoga ždrebeta, kad ga se silom odkine od majke.

Duge sedmice, što ih je proveo u svietlu svetišta, pod svetim i nebeskim utjecajima, nisu ostale bezplodne. Edvinova se duša probudila. I to bijaše uzrok, da se večeras osjećao tako osamljenim i bez doma.

»Baš bih htio znati, da li im manjkam. Bit će već vrieme, da se zvoni Anđeo Gospodnji, a nema ni Tima ni mene... Zvonio sam već isto tako kao i on...« Kod ove se pomisli nešto razvedri Edvinovo lice. — »Tri udarca — jedna stanka — tri udarca — jedna stanka, a onda jaka zvonjava... A ti si, lore, uviek tulio,« klikne on i pogleda psa zlovoljno. »Zbilja ne znam, zašto si toliko tulio! Mora da je u tebi đavao, koji nije mogao podnieti posvećenoga zvona. Ja mislim, da će sada taj isti đavao dobiti nas obojicu u šake. Imali smo tamo divno mjestance!... Uviek topla peć, a pred njom medvjeđa koža, na koju smo mogli po volji leći... bilo je uviek dosta jela i pića. Sada više ne ćeš dobiti kokošjih kostiju, jer se ne smijem pokazati ni u blizinu kokošinjaka. Moramo se odreći toploga stana, a vjeruj mi, i Katinova skorupa i Tima i dobroga otca. Sve je to bilo za nas predobro, lore, da, sve je to bilo predobro!«

Sunce je zašlo... Izčeznuo je sav čar zapadnoga neba, i samo je bogati, crvenkasti žar krunio vrhunce i u Edvinovoj duši izzazivao novu bol.

»Upravo kao žar vječnoga svietla,« tiho će za sebe. »Nikad više ne ćemo sjediti na stepenicama pred oltarom, kad padne tmina. Čudno, kako smo samo mogli tako dugo ondje izdržati... A otac je tako liepo svirao, Tim palio tamjan, i sve je bilo tako blago i lako! A onaj, koji ondje stanuje, kao da nije znao, kako sam biedan i da na sebi nosim crni znak, koji ne smije izprati posvećena voda. Samo bi ga krv moga srdca mogla izprati, rekli su mi drugovi, kad su ga načinili — samo krv moga srdca! Dok je Dan živio, nije dopustio, da na meni učine crni prst. Ali, kad su me poslije njegove smrti uzeli sa sobom, mislio sam, da je liepo biti »tajnoviti«, kao što je bio Dan, pa sam pristao

na to. Kada bi misionar znao, da sam kod Garahana bio samo zato, da saznam, na koji mu način žele naudititi, ne bi me bio tako brzo odposlao. Ali ja mu ne smijem to reći! Zato smo mi sada ovdje, lore, daleko od njega i nikad se više ne ćemo vratiti onamo.«

Edvin proguta jecaj, a dok je gledao preko brda, koja su lagano opet gubila svoj sjaj i ovijala se u maglovite koprene, u modrim mu očima zasjale suze. »Užasno je hladno. Moramo si potražiti jednu spilju, u koju ćemo se skloniti, da se ne smrznemo prije negoli sunce izađe.« — I odmah počne odgrtavati snieg iz kamenite spilje, koja im je imala poslužiti kao zaklonište. Još ne dovrši ni posla, kad mu do ušiju dopre oštar zvuk. Bio je to otegnuti zvižduk, koji je dopirao iz neke provalije i sada odjekivao na sve četiri strane. »Poziv,« klikne dječak i osjeti, kako ga prolaze hladni srsi.

»Tajnoviti su si noćas nešto preduzeli. A... a... misionar nikoga nema, da bdije. — Na noge, lore, ustaj, moramo vidjeti, što je!«

Edvin je potrčao s lorom za čas nizbrdo.

Dva sata kasnije, kad je Kata mjesto odsutnoga Tima ponovno naložila vatru u misionarevoj sobi, bane Edvin u župni dvor sav zapuhan i blied kao stiena. »Otac Pavao,« jedva izgovori mladić. »Gdje je otac Pavao?«

»O, Edvine! zar si opet ovdje?« upita ujedljivo Kata, da sakrije radost, što se je bjegunac vratio. »Za ovaj si lopovluk zaista zaslužio batina.«

»Gdje je misionar?« ponovi dječak ne pazeći na njezine rieči. »Moram odmah k njemu.« Nešto u dječakovu glasu osupnu Katu. »Što je? Bože pomozi, dječak je blied kao stiena. Misionar je prije pola sata otišao Andiju Magiju.«

»Tamo, tamo,« zajeca Edvin, »o, onda je izgubljen!«

»Izgubljen?« krikne prestrašeno Kata i uhvati dječaka za ramena. »Govori, što se dogodilo!«

»Pusti me, pusti!« vikaše Edvin nastojeći da se otme njezinim rukama. »Moram za njim! Tajnoviti su se zakleli, da on ne smije više dočekati sunca, i Terens Magi vreba na nj. Zato sam ja uviek bdio... a sada je došlo... došlo!... Pusti me za njim, vještice, pusti me!« A kada se oslobodi, izgubi se Edvin u tami...

Pastir i njegovo stado

Jedno pola sata daleko od Danove stare kolibe zieva duboka provalija, koja je nastala uslied snažnoga potresa. O ovoj su »đavolskoj rupi« kolale užasne pripoviesti, ali većina se od njih osnivala na staroj indijanskoj legendi, koja je glasila ovako:

»Prije mnogo, mnogo godina zatvorio je veliki Manitu (Bog) zloduha u jaku granitnu pećinu, čiji su se vrhovi uzdizali do oblaka, gdje stanuje bog sunca, i kuda ne može prodrieti nijedan duh ni čovjek.

Dolje u dolini vijugao se mirno dim iz vigvama (indijanske kolibe), kukuruz je rasao godinu za godinom, a na velikim vodama lovila su i ribarila u miru sva plemena. Nakon nekog vremena postade zao duh u pećini nemiran i divlji, jer je čuo pjesmu bojovnika i smieh djevojaka. Jednoga dana pošalje on jakoga orla,

da mu donese viesti o djeci i ljudima, koji žive u dolini. Ali neki mladi poglavica ustrieli orla u letu i ukrasi se njegovim perjem. — Tada pošalje zloduh u rieku, koja je izvirala iz pećine, ribu, ali neka djevojka izplete od svoje kose mrežu i uhvati je te je pripravi za svoju svatbenu gozbu.

Konačno pošalje zloduh zmiju, koja se probije kroz zemlju i kamen i vrati se nesmetano u pećinu. Pripoviedala je o radosti i miru u dolini. A zao duh zarine dva prsta u brdo te ga provali i vrati se među ljude. Tada zablista u šumama tomahavk, a brdima odjeknu bojni krik. Plemena su se digla i borila jedno protiv drugoga, dok ih nije palo toliko, da su bojovnici ležali jedan pored drugoga kao žitno klasje za vrieme žetve.«

Tako je po predaji Indijanaca nastala đavolska rupa, što zieva na zapadnoj strani »Medvjeđeg vrha«, i koja je tajnovitima služila kao mjesto njihovih sastanaka.

»Đavolsku rupu« ostavila je skupina od neko osam do deset ljudi. Svaki bi od njih već po vanjštini mogao vriediti kao utjelovljenje onoga zloduha, koji je po indijanskoj priči prodro u sviet pun ljubavi i radosti. Bili su ovdje uz ostale Aptomas i njegovi drugovi, zatim Garahan, Holandez Dirk, mršav čovjek duge kose i smetena pogleda, koga su inače izsmjehivali kao ludu, a sađa ipak slušaju njegovo bezsmisleno brbljanje. Posljednji je od njih Terens Magi, koji sve ostale nadmašuje veličinom i jakošću. S vrata mu se spuštaju ostatci razkinutih uzničkih lanaca, a divlje strasti, što su kroz deset godina bile potisnute, buknule su ove noći svom snagom.

»I vi ste dopustili, da on kroz čitavo ovo vrieme

živi i izdaje tajne, što ih je izmamio od umirućega Dana!« krikne Terens biesno. »Smrt crnome varalici — on ne smije više ugledati sunce!«

»Odkada je on ovdje, nije nam uspio nijedan podhvat u brdima,« mrmljao je Aptomas. »On je državni uhoda, vladino oko i uho. Ta zar se badava gosti u dvoru? On je ovdje samo zato, da nas nadgleda. Mora da je vrlo neobično vidjeti izpod crkve puške, prah i —.«

»To je stara pripoviest, koju sam vam uviek pripoviedao,« upadne Dirk. »Svi su uglednici, vladari, tirani, i kako se sve ne zovu, razbojnici, ali najgori od sviju je starac, koji stoluje u Rimu i nadzire sve ostale. On je neman, što svuda pruža svoje papke, ali je zlo, što se oni istom onda vide, kad uhvate i satru svoju žrtvu. Drugovi, i ovdje je papak staroga čovjeka! Pogledajte malo oko sebe — što vidite? — Srdca su vaša hladna, ruke bezposlene, djeca bez kruha. Je li tako bilo prije nego nas je dohvatio stari čovjek i dirnuo svojom zlobnom rukom? — Ja kažem ne, ne i ne! Drugovi, kažem vam, da svaka rieč, koju je biedni umirući luđak šapnuo u uho lukavoga svećenika, odzvanja već u ušima tisuća i tisuća drugih. Siguran sam, da je već moje ime i ime svakoga od nas predloženo za rimsku osve. . .«

»A čemu toliko brbljaš?« protisne biesno Garahan. »Terens znade, što ima učiniti i on će to učiniti.«

»Mi smo svi spremni na to,« vikali su, »izmamit ćemo ga iz njegove rupe i strovaliti u ponor gavranima za hranu.«

»Evo, evo, drugovi,« šapne najednom Garahan i uhvati Magija za ruku. »Ta evo ga, ide. . . sad vam je lagan posao.«

Mjesečevo svietlo i sjene

Nakon kratkoga odmora kod kuće uputi se o. Pavao ponovno u brda da prema svome obećanju donese umirućem Andiju posljednju popudbinu. Kada je prevalio polovicu puta, izađe mjesec. Duboka sućut kao i svećenička dužnost tjerali su o. Pavla na njegovu putu ljubavi k biednome, malom dječaku, na koga se izlila milost Božja.

Prošli je dan bio za njega osobito tužan. Garahanov posjet i Edvinov bieg utisnuše u njegovu dušu težki osjećaj neuspjeha. Rad mu se činio bezplodnim — pa ipak ga je Gospodin blagoslovio. Edvin je kao divlja ptica prenio dobro sjeme na plodno tlo, gdje je donielo stostruki plod.

U nekom svečanom razpoloženju nastavi otac put preko smirenih visina. Doživljaj s malim Andijem bio je za njega pouka, koje nije više mogao zaboraviti. Kao da je sam Gospodin razpršio njegove sumnje i ohrabrio ga.

U početku je mjesec nalik na srebrnu svjetiljku lebdio lagano na obzorju, a onda se sve više uzdizao i obasjao vrhove brda jasnim sjajem, te se čitava grješna zemlja činila tako čistom i liepom!

Misionar je tako reći letio. Ta bilo mu je tako lako i voljko uz pomisao, da nosi na grudima Stvoritelja svoga, koji je uklonio svu tamu i malodušje iz njegova srdca, te je gotovo nesviestno počeo pjevati psalam:

»U tebe sam se, Gospodine, ufao, ne dopusti, da propadnem...«

Duboki tonovi odjeknu gorskom tišinom, u kojoj je pjevač mislio, da je sam sa svojim Bogom.

»Prikloni k meni uho svoje i pohiti mi u pomoć!«

O, da je misionar znao, kako mu je upravo sada potrebna ta molitva.

»Ti, o Bože, budi moja obrana i kuća utočišta, da se spasim,« bio je stih, koji je dopro do skupine crnih sjena, što su se podigle iz unutrašnjosti jaruge.

»On je, drugovi, on je, kažem vam,« šapne Garahan drhćući od uzbuđenja.

»Slušajte, pjeva u svome đavolskom jeziku,« mrmljaše Aptomas.

»Jer si ti jakost i utočište moje i po imenu svome spasi me.«

»On je, i nitko drugi. U sjenu, ljudi! Zaskočite ga, kad zakrene!«...

»Prokletstvo tebi, papinsko pseto! — Drugovi, svežite ga... Začepite mu usta... Sad ćemo konačno obračunati s tim rimskim uhodom. Natrag u »vražju rupu«! Dolje, drugovi, dolje!«

Kao divlje zvieri bacili su se na svećenika — desetorica na jednoga.

»Jadnici... biednici!...« viknu otac nastojeći da se otme svojim protivnicima. Kad je osjetio da je svezan, uzplamti na čas — ali kada je na licima neprijatelja pročitao svoju smrtnu osudu, upravi pogled prema nebu moleći u srdcu: »U ruke tvoje, o Gospodine, predajem dušu svoju — jer ti si me, Bože istine, spasio!«

Andijev drug

Mjesečeve su zrake doprle do maloga prozora Andijeve kolibe i bliedim svietlom obasjale nježni lik, što

se tako mirno i nepomično pružio na uzkome ležaju, da je stara baka već nekoliko puta prislonila uho na bliede dječakove usne, da osjeti, diše li još.

Ali Andi je svaki puta otvorio oči i pogledao uz takvi smiešak, da se starica ponovno povukla u svoj tamni kut, a srdcem joj je zadrhtala slaba nada. Na Andijevu je molbu uredila sobu, oprala mu malo, upalo lice, očešljala bliedu, plavu kosu te sjela u tamu, da tužnim, predanim pogledom bdije nad svojim dječakom.

»Evo mjeseca,« reče on konačno. »Doskora će se o. Pavao vratiti. On mi je sam rekao, neka ga ovako zovem... Misliš li, da će tada i otac doći?«

»Sigurno, a on će ti dovesti i liečnika. O, on te zacielo ne će zaboraviti. Ne bi ti sada ovako ležao, da se moj jadni Terens mogao za tebe pobrinuti. Gle, kako nam je izvrstnih stvari večeras poslao... Ja mislim, da ti je sada već nešto bolje, tako si liepo spavao!«

»Nisam spavao, bako,« odvrati blago dječak, »ali mi je bilo tako liepo! Ležao sam i molio, što mi je rekao svećenik... Ja bih tako htio, da se otac vrati pa da i on vidi veliki i sveti čin, kojega ću sada učiniti. Bako, nije li upravo čudesno, da Bog dolazi k jednome tako siromašnom dječaku i uzima me sa sobom?«

»Sigurno, sigurno, da jest,« uzdahnu starica u podpunom neshvaćanju.

»Prije mi je u noći bilo uviek tako zima i tužno,« nastavi Andi, »sve dok mi Edvin nije pripoviedao, što je tamo dolje čuo. Odtada sam mislio na to dan i noć.«

»Da, drago moje diete, bio si u vrućici.«

»O, ne, ne, bako, to je istina, čista istina je sve ono, što su mi Edvin i svećenik rekli: Da je Bog došao na zemlju i da hoće k meni... a smrt nije ništa drugo nego polazak u nebo. I bako, ja to znam i osjećam...«

»Andi, Andi!« vrata se kolibe naglo otvore, a unutra bane Edvin gologlav, smetena pogleda i krvava čela.

»Andi, drugovi su uhvatili o. Pavla, vuku ga u 'vražju rupu'. Hoće da ga objese. I tvoj... tvoj otac im je vođa.«

»Moj otac... moj otac,« mucao je Andi. »Edvine, ja te ne razumijem!«

»Uhvatili su tvoga o. Pavla,« krikne Edvin i otare krv sa čela. »Svećenika, Andi, njega su napali, kad se vraćao k tebi. O, gadni lopovi, upotriebili su tebe kao zamku za svoje nedjelo. A Garahan me je udario, kad sam ih s lorom htio zadržati. — A lora su tako izboli, da će sigurno uginuti. Ali što je pas,« jecao je gorko Edvin, »što je pas prema onome, koga žele ubiti. Andi, tvoj otac to hoće učiniti, o to je strašan otac. On se zakleo, da će ga objesiti.«

»Moj otac!« Andijevo se smireno lišce strašno izmienilo. Činilo se, da mu drhće svaka žilica, kao da je slabašno oživjelo djelovanjem neke galvanske struje.

»Ti krvavi luđače,« krikne biesno starica. »Edvine, ti si kriv, što mu je opet pozlilo.«

»Ne, ne,« uzdisao je Andi i uzpravi se. »Daj mi, — daj mi malo rakije — bako, napuni čašu... brzo.«

»Ne, diete, ne, legni i smiri se!« molila je starica.

»Piće, — piće,« ponovi strastveno dječak.

»Moram ga uzeti, da spriečim đavolsko djelo. O,... oče,... otče!... A dobri je svećenik htio k meni... Bako..., piće!...«

»To je smrtna borba,« kreštala je baka i nastojala zadržati dječaka.

»Pusti me,« zajeca on i oslobodi se. Nato uhvati bocu s rakijom, koju je poslao Garahan. Potegnuo je iz nje, kao da pije vodu. »Tako!... Ako Bog dade, da poživim još jedan sat... onda... onda...«

»Andi, smiri se..., jao, hoće da ustane!... Ostani ležati, ostani baki za ljubav!«

»Bako, daj mi odielo,... ja moram k otcu! On će me poslušati... pa makar više... ne sluša... ni Boga... ni ljude. Bako, odielo... jao... ne mogu stajati...« I dječak se ponovno sruši na ležaj. »Edvine, ne bi li mi mogao pomoći? Za volju Božju, pomozi mi... k otcu!... Zadržat ću ga, ako stignem na vrieme.«

»Moraš, moraš, Andi,« prostruji Edvinom nova snaga.

»Stara, daj mi njegovo odielo,« promršti Edvin. »Tako, sad ga još ogrni svojim starim ogrtačem! Mirno, Andi... samo, dok te obučem. Gdje su mu čarape?«

»Što namjeravate?« vikala je baka, kad je Edvin za čas svršio s Andijevom toaletom.

»Što? Odniet ću Andija u rupu k otcu. Ustaj, prijatelju, ne ćeš se više ljuljati kao mlado janje, hajde uhvati me čvrsto oko vrata... položi mi glavu na rame; tako je divna mjesečina... i svietlo kao po danu. Čisto te lako nosim. Ta mi znamo poprečni put do rupe.«

»Miči se s puta,« vikne Edvin jadnoj starici, koja se posve blieda izprsila pred dječakom. »Miči se!... Nasloni se čvrsto na mene, Andi, ne boj se! — Tako, konačno smo vani,« a slomljena je baka mogla još samo lomiti rukama i jadikovati, kad je vidjela, kako Edvin odmiče sa svojim teretom.

»Ne boj se, Andi, ja bih mogao nositi dvojicu takovih, kao što si ti, a da to ne osjetim. Drži mi se čvrsto za vrat, ovdje moramo silaziti... drugovi ne znaju za ovaj kratki put, što sam ga nedavno pronašao. Jesam li te udario?«

»Ne,« tiho odgovori Andi. »Žuri se, Edvine, žuri!«

»Pa ja gotovo trčim, Andi. Doći ćemo još na vrieme. Ne smijem prebrzo, moglo bi ti naškoditi. Drži se čvrsto, sada se doista moramo verati.«

Dolje se rušila strma stiena, ali Edvin je svlada lako kao gazela, dok je na ruci nosio bezpomoćni teret i to s upravo majčinskom brižljivošću i ljubavlju. Osjećao je napor u svakom mišiću i žilici, ali ruka, na kojoj je držao Andija, bijaše čvrsta i sigurna kao pećina niz koju je silazio.

»Drži se čvrsto, Andi, drži se,« kašljucao je Edvin, a niz ranjeno mu čelo tekla krv pomiešana sa znojem. »Tako — ovdje smo! Napried!«

U vražjoj rupi

Napadači su uz užasne kletve i pogrde odvukli o. Pavla u duboki ponor.

To je bilo mjesto, gdje su oni vršili svoja nedjela. S obje strane uzdizale se nazubčane pećine, koje su ovdje tvorile duboke tjesnace, u koje se za toploga vremena otapao snieg i tako natapao oskudno raslinstvo. Zaostalo drveće pružalo je u vis svoje sakate grane, kao da traži svietla i zraka.

U jednoj od najdubljih uvala zaustave se jadnici s misionarom. Uz pećinu prislonila se trošna koliba, koja je s nekih desetak razvaljenih šupa bila ostatak nekadanje »tvornice« rakije, gdje je Terens Magi prije deset godina bio izgubio slobodu.

Svećenik se nakon kratke borbe između naravi i milosti mirno predao u ruke Božje.

»Ovamo se postavi,« biesnio je Aptomas i gurnuo uhvaćenika prema nekome okljaštrenom drvetu. »To je tvoja posljednja šetnja na svietu! Vidio sam, kako si nedavno zlobno pogledao moje mališe... Drugovi, kako bi bilo, da mu najprije odrežemo uši? Za ovakva je lopova jednostavno vješanje prelagani put u pakao.«

»Da, da, odreži uši, koje su toliko čule i prisluškivale naše tajne,« mrmljahu neki.

»Ne, vi krvoločne kukavice, o tom ne ću ni da čujem,« uplete se Terens. Bio on papista ili ne, treba da umre kao čovjek! — Ja ću već svoj posao dobro izvesti. Napolje s čepom, neka gutne malo rakije, da se ohrabri.« Nato izprazni on sam usta svoje žrtve, koja je blieda, ali posve mirna stajala pred svojim ubojicama.

»Gospodine Garahane,« poče o. Pavao i upravi pogled prema krupnome čovjeku, koji se sakrio u pozadinu. »Molim vas u ime Boga, kojemu ćete jednom polagati račun i za ovaj zločin, da mi oslobodite ruke, te se uzmognem bar pet časaka pomoliti Bogu.«

»Ne,« siknu Garahan biesno prema Magiju. »Ne oslobađaj mu ruku, jer bi me mogao prokleti, te bih ostao na mjestu mrtav. Gore s njim, ludo, prije nego još jednom progovori.«

»A gdje je uže? Prebacite ga preko drveta.« Terens izvuče iz džepa bocu: »Gutni, pa ćeš umrieti kao čovjek!«

»Ne,« odvrati misionar i odbije rakiju. »Ja ne ću da umrem samo kao čovjek već i kao svećenik. Svojim vas posljednjim dahom u ime Božje opominjem, da se kanite umorstva,... jer će...«

»Na drvo s njime! Uže papističkome uhodi!« glasio je nesmiljeni odgovor. »Vješajte ga, vješajte ga!«

»Ne... ne... otče..., ne,« dovukao se k Magiju nesigurnim korakom mali, zakukuljeni lik i srušio mu se do nogu. »Otče, ne ubijaj... dobroga svećenika... ja te molim... otče, tvoje... umiruće diete...«

»Andi?« — Magijeva ruka izpusti uže. »Jesi li ti to, Andi? — Bože nebeski, ta to je moje diete, moje umiruće diete!«

Ubojica se spusti na koljena, da privije na grudi jedino dobro, koje je još posjedovao. »Natrag!« dovikne on lopovima, koji su htjeli, da mjesto njega izvrše zločin. »Pustite, da mi diete u miru umre! Andi, jedini moj, biedni mališu, kako si prispio ovamo?«

»Edvin me je donio. Kada sam čuo, što si htio učiniti..., morao sam... doći..., morao sam, otče! Oslobodi ga, oslobodi dobroga svećenika. Htio je k meni, da mi...« Dječakov glas zataji, te samo molećim pogledom pokaže prema o. Pavlu. Magi izvuče nož iza pojasa, prereže uže i oslobodi svećenika.

Nitko se nije usudio smetati Terensu. Strah i očaj, koji se odrazivao u njegovim očima i glasu, sputavao je sve nizke strasti oko njega. Bilo bi upravo opasno upustiti se u prepirku s tako vatrenim čovjekom, isto

tako kao i s tigrom, koji hoće zaštititi svoje mlado. A možda ih je držalo na uzdi i bliedo, upalo lišce na Magijevim grudima..., ta i među njima je bilo otaca.

Iako su ti otčevi bili zločinci, povukli su se iz neke naravne sućuti, pa se misionar mogao mirno približiti dječaku. Andi je vrlo težko disao, lice mu je probliedilo, ali oči su sjale od radosti nad izvojštenom pobjedom.

»Bježi, bježi,« šaptao je on o. Pavlu, »bježi, dok ih držim na uzdi. Edvin te čeka... i... povest će te sigurnim putem. Bježi, jer ću naskoro umrieti.«

»Ne, ne, jadno moje diete. Ja te sada ne mogu ostaviti,« odvrati misionar duboko ganut. »Čovječe, podignite mu glavu, da može disati. Tako, sada je bolje — ne boj se, Andi, Bog je ovdje u tami s nama.«

»Ja sam čekao i molio, a baka je pomela sobu, i sve je već bilo spremno. A onda... onda...,« slabi je glas postao nejasan, i svećenik nije više mogao oklievati.

Istina, bilo je to neobično i nezgodno mjesto za sveti čin, ali Presveti nije mogao naći boljega utočišta i zaštite od svetogrđa, negoli je bilo to nedužno djetinje srdce. Svećenik pogleda dječakova otca. Magi je sjedio ovdje niem i nepomičan u svome očaju s Andijevom glavom na smeđim grudima.

»Drugovi« su u tami međusobno šaptali, pa je svećenik bio svaki čas spreman na napadaj i da s Andijem u isto vrieme osvane pred priestolje Božje. — Ali šta je ovim dvjema dušama bila prisutnost okrutnih, zlih ljudi, kad su im vrata neba već bila otvorena? Što su oni marili za neugodno mjesto i noć oko sebe?

O. Pavao se nadvije nad dječaka i šapne mu u uho nekoliko rieči. Nato se malo bliedo lice preobrazi nebeskom radošću, napola slomljene oči zasjaše novim životom, a drhćuće mu se usne otvore. Svećenik izvuče zlatnu kutijicu, i Andi proslavi svoju prvu svetu Pričest kao sin izgubljenoga kažnjenika.

»Što ste s njime učinili?« zaviče divlje Magi, kad je vidio, da su se dječakove oči sklopile, a licem mu se prelio neviđeni izraz mira.

»Andi, Andi, pogledaj me — progovori svome jadnome otcu. O, on umire... on umire!«

»Da,« prošapta Andi tiho. »Idem... Otče, kako je lako s njim ići... ništa ne boli..., otče,... ja znam,... da ćeš doći... za svojim dječakom... Ja ću se za to pobrinuti... Isuse, sladki Isuse!«... i lagani drhtaj..., gotovo nečujni uzdah, i sretni je prvopričestnik odletio u vječnu domovinu. — Ali uz taj neobični smrtni ležaj nisu zvonila zvona, niti se čule crkvene molitve za umiruće — već samo pucnjava, vrisak i kletve. — U taj se čas oborio u provaliju odio policajaca, koji su tražili izbjeglicu pa su tako spasili golorukoga svećenika.

»Evo, evo Magija — vežite ga!« klikne policijski stražmeštar, jer je znao, da mu je život izigran, ako orijašu uspije da pobjegne.

Ali toga se taj čovjek pravde nije trebao bojati. Terensa Magija pobiedila je jača ruka. Sagnut i neodporan sjedio je on u tami sa svojim mrtvim djetetom na grudima.

I ostali ubojice nisu imali vremena za bieg — začas su svi bili svezani.

A Edvin? Našli su ga podpuno izcrpljena visoko gore na brdu. Bio je bez sviesti.

Jednu je ruku ovio oko vrata mrtvome loru, do kojega se još dovukao, a onda je klonuo.

Svećenik je odnio mladoga junaka opet u svoj tihi dom kraj kapele. Kada je otvorio oči, pogleda o. Pavla i svoje razderano i zamrljano odielo.

»To je moja krv,« prošapće on. — Je li sad crni prst opran?«

»Da, drago moje diete,« odgovori svećenik shvativši, o čemu se radi.

»Onda možeš na mene izliti svetu vodu i učiniti me djetetom Božjim!«

Otac Andrija...

Od te strašne noći prohujale su godine. Otac Pavao je već posiedio i postao biskupom. Izpod staroga »Medvjeđeg vrha« vodi tunel, i Strajkers Noč postade stjecište željeznica, te se u brdima svaki čas čula jeka zviždanja lokomotive. — U crkvi, koja je postala središtem prostrane župe, navještene su adventske misije. Zanimanje je bilo veliko, pogotovu, kad se doznalo, da će misijske propoviedi održati glasoviti mladi misionar o. Andrija, za koga se tvrdilo, da može dirnuti i najtvrđa srdca. Bilo je kasno uvečer. Crkva je bila puna svieta. Došao je konačno i propovjednik. Nekoliko je minuta klečao u tihoj molitvi, u crvenom sjaju svjetiljke svetišta, koja je još uviek obasjavala liepi

kip Presv. Srdca. — A onda se podigne i okrene prema sakupljenom množtvu.

Svi su se začudili, kada su mjesto očekivanoga askete ugledali pred sobom doista kraljevsku pojavu u naponu snage.

»Ja sam glas vapijućega u pustinji — pripravite put Gospodnji, poravnajte staze njegove,« izreče on zvučnim glasom.

A tada je govorio tako, da je doista dirnuo slušatelje u dno duše i razpirio u njima pokajanje i ljubav prema Bogu, pa su se i mnoge oči izpunile suzama.

»Nikada još nisam čuo tako nešto,« reče pošteni Tim Konor, sada već starac od 70 godina, kad je ušao u kuhinju, u kojoj je naša stara, dobro poznata Kata bila prikovana zbog nemiloga reumatizma. »Niti o. Pavao, koji je ipak sveti biskup, nije mu u tome ravan. Htio bih, Kato, da ga i ti jedanput čuješ i da ga vidiš, jer ima pogled — ja ne znam — ali me sjeća na nekoga, a ne znam na koga.«

»Onda me još jednom dobro pogledajte,« progovori čvrsti glas, a Tim odskoči, kad ugleda na otvorenim vratima visoki stas propovjednika.

»No, tko sam?«

»Pa, pa, velečastni,« promuca smeteno Tim. »Vi ste o. Andrija, veliki misionar.«

»Ma, dobri starče, pogledajte me još jednom dobro u oči. Došao sam da izpijem čašu Katinoga skorupa, jer...«

»Ah, Time, ti sliepi glupane!« vikne Kata i skoči sve drhćući na noge. »Zar ne prepoznaješ gospodina? — To je štićenik o. Pavla, naš vlastiti dečko. Ta to je Edvin Dorne!«

S dopuštenjem crkvene oblasti izdaju Isusovci u Zagrebu.

Urednik: A. Vizjak D. I. — Izdavač i vlastnik: Kolegij Družbe Isusove, Zagreb - I. Nikolić D. I. — Tiskara »Glasnik«, Zagreb

MISIJSKA BIBLIOTEKA

IZLAZI:

u siečnju — travnju — srpnju — listopadu

PREDPLATA:

Godišnje 60 Kuna

Ovaj dvobroj 30 Kuna

Broj pošt. čeka 35.627

NARUDŽBE PRIMA:

Uprava »Katoličkih misija«

Zagreb I/147

Palmotićeva ulica 33